

שלל על הדף / העלוון השבועי על סדר 'הדף היומי' גלוון מס' 60 כ"ח מנ"א תשפ"א / סוכה פ-כט

הישן חוץ לסוכה, האם חייב לישון שוב כדי לצאת ידי חובתו!

כאשר אדם תאב לישון, מוטלת עליו מצוה לישון בסוכה, ואם ביטל מצואה זו – חייב הוא לחזור ולישון כדי לקיים את מה שביטל, שהרי היה חייב בכך! ואמנם מובן היטב מודיע נקטה המשנה לשון של "לא יצא ידי חובתו" לגבי מי שישן תחת המיטה בסוכה, כי אמנים צריך לחזור ולישון כדי לקיים את מה שהיה חייב כאשר היהatab.

*

אולס מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב תמה על דברי הגראי^פ פערלא, בהקדימו שלכארורה קושייתו של בעל המאוור (מדוע בסוכות מברכים כל שבעה ובפסח מברכים רק ביום הראשון) אינה מובנת כלל, שהרי בודאי מצות סוכה שונה לגמרי מצות מצה, כי במצוות בשאר הימים אין זה חייב כלל ואינו מקיים שום מצוה באכילתתה, ואם יכול אדם לאכול אורז ודוחן או לאכול מצה – קיים את אותה המצואה: שלא לאכול חמץ, ואין שום מצוה קיומית באכילת מצה בשאר ימי הפסק, אך סוכה לעומת זאת – אמנים אינו חייב לאכול כל שבעה, אבל כשאכל ושותה ודאי שקיים בכך מצות בסוכות תשבו שבעת ימים", וכעון מצות ציצית, שאינו חייב לעשותה אם אין לו ד' כנפות, אבל כאשר עשו – מקיים בכך את המצואה, ואם כן מה הייתה הקשיות בעל המאוור?

בעל כורחונו נצרך לומר, שקוסתיתו הייתה: מאחר והוקשה מצות סוכה למצאות מצה ('ט"ז-י'), אם כן למה לא נאמר שאף לגבי זה הוקש, וביאור הפסק "בסוכות תשבו שבעת ימים" אינו כפשוטו, שיש בכך חייב, אלא רק רשות בלבד – כמו במצוות, ואין מקיים בכך שום מצוה באכילתו בסוכה בשאר הימים? זו הייתה קשיית בעל המאוור, ותירא, שבעל כורחונו נצרך לומר שיש חילוק יסודי בין שתי המצאות, ואין להקש ביןיהם לגמרי, שהרי במצוות שום מציאות שהיה מוכרה לאכול מצה, ולא כך בסוכה, שהרי מוכרה לשינו בה, ומתווך בכך אנו לומדים שלא הוקש לגמרי, אלא בסוכה, שלא כמו במצוות, פירוש הפסק "בסוכות תשבו שבעת ימים" כוונתו לחזוב ולמצאות.

ואם כן, כך מתבאר היקש: שיש מצווה בקיום הדבר אף שאינו חייב בכך, ואמנים אם יכול להתקיים בעלי אכילה – איןו חייב לאכול, אך אם אכל – ודאי שקיים מצווה, אך מעולם לא עללה על דעת בעל המאוור לומר שיש חייב לשין ואם לא ישן בסוכה יצטרך לשין מחדש, אלא כשלא ישן – ביטל מצווה, ולא שיקד לתكون זאת, והרי זה כמו שאכל חמץ בחול המועד, וכי עללה על הדעת שאם יאכל לאחר מכן מצווה יתكون בכך את המעוות!!

ג: במשנה: הישן תחת המטה בסוכה לא יצא ידי חובתו.

רבים תמהו: מהו הלשון 'לא יצא ידי חובתו', שמןנו ניתן להבין שחיבר לקיים את המצואה מחדש כדי לצאת ידי חובה, וכי נאמר שצורך ללכת ולישון שוב: אילו היו הדברים אמרורים באכילת כזית ביום טוב ראשון של הח, היה הלשון מותאים, כי אמנים צריך לאכול שוב, הפעם בתוכה הסוכה, כדי לקיים מצואה זו, שכן היא 'מצואה חיובית' כמו כזית בליל הסדר (ומכח הלימוד של ט"ז-ט"י מפסיק לסוכה), אבל איך אפשר לומר על שינה שלא יצא ידי חובתו?

הגאון רבי ירוחם פישל פערלא, בביבורו על ספר המצאות לרביינו סעדיה גאון (ח' חלק א', דף צא), רצה לישוב זאת על פי מה שביאר בדברי בעל המאוור, שכטב כד (בסוף מסכת פסחים כו':)

"ויש שואליין: באכילת מצה, מה טעם אין אנו מברכים עליה כל ז', כמו מברכים על הסוכה כל ז', זהה גמירינו מהדי' שלילת הראשון חובה מכאן ואילך רשות – בין במצוות בין בסוכה, כראיתא בפרק הישן ויש להסביר: לפי שאדם יכול בשאר ימים לעמוד בלבד באכילת מצה, והיה ניזון באורז ודוחן וכל מיני פירות, מה שאין כן בסוכה, שאון יכול לעמוד בלבד ללא שנייה ג' ימים והוא חייב לישון בסוכה ולטיל בפה. והיינו דאמרינו בשבת (פרק רבוי אליעזר): 'מצאה וכל מכשירה דוחין את השבת, דברי רבוי אליעזר, מנא ליה לר"א האי איסוסה – מה לסוכה שכון נזהגת בלילות כבימים', זהו טעם שמבריכין על הסוכה כל ז' ואין מבריכין על מצה כל שבעה, וטעם נכוון הוא", עד כאן לשונו.

הגראי^פ פערלא מבאר בדבריו, שאמנים לגבי אכילה אין חילוק בו פסק לסוכות, ובשניהם החייב לאכול הוא רק בלילת הראשון ובשאר הימים הוא רשות, אך לא כך לגבי שנייה, שהרי בגמרא (להלן ז') נחלקו ר' אליעזר וחכמים: לר' אליעזר חייב אדם לאכול י"ד סעודות בסוכה, משום "תשבו עיון תזרורו", ולרבנן אין חייב, שהרי בכל דירה "אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל", ולכן אין ללימוד מ"תשבו עיון תזרורו" חייב לאכול, אלא הדבר תלוי ברצוינו, כפי שבדירתו כל השנה האדם אוכל רק כשהזו רצינו, אלא שסבירא זו שicityת רק באכילה, אבל בשינה – הלא מוכרה הוא לשין ואם כן בודאי זהו חלק מהחייב של "בסוכות תשבו", ואין לומר שהדבר תלוי ברצוינו, שהרי בכל השנה לא יתכן שייעברו עליו שבעה ימים ללא שינוי.

ואם כן – מחודש הגrai^פ פערלא בכוונת דברי בעל המאוור –

ליישו בסוכה, וכאשר ישן תחת המיטה – צריך לחזור ולישון בסוכתו!
ספר המצוות לרשות ג' עם ביאור הגראי'פ' פערלא – חלק א', עשה ז;
"הערות" למסכת סוכה – עמוד צ'

ועל כן נקט הנרי"ש אלישיב בביאור לשון המשנה שהישן תחת המיטה "לא יצא ידי חובתו" – כפי שכבר תירץ הגאון רבינו שלמה קלוגר, שהמשנה הלכה בשיטת ר' אליעזר, שחייב אדם לאכול י"ד סעודות ממשום "תשבו בעין תדרורו", ולדבריו יש חיוב מדיין זה גם

האיש החרד – יושב כל השנה ב'דירות עראי'

עינו לעמלה לשוכן שמיימה, כאשרם שיש לעשות סכך בעניין שהכוכבים נראים מתוכו בהרים, ויהיה לבו לשמים...
וזו עצה עמוקה לעשות בשבת ימי סוכות, כי אז הדין עדיין מתוח ותולוי, עד שמנין עצרת שיש לנו לשמה ובתוחים אנו בחסד ה' שיצא לצדך דיןנו. הנה עצה זו על שבת ימי החג, אבל האיש הירא וחרד לדברו של מלך מלכו של עולם, לא תהיה לו סוכה זו בלבד בחג הסוכות, כי אם כל השנה יהיה לו הכל לדירת עראי, וילין בצל סוכה וישא מדרית קבע, והיה הכל בעינוי כגר וכארוח בעלמא, ויביט אל כוכבי שמים לשום בה' מבטו וכו'.
זוהו שרמז הפסוק וויקרא כג, מב): "בסוכות תשבו שבת ימים", זה הכלל, שהוא ראוי להימלט מון הדין, אבל ה'אזרח, דהינו צדיק יישרל הנקראים איזוחים, על שם אברהם אבינו הנקרא איזח מעבר הנهر – ישבו בסוכות, מבלי מניעה כלל, ותמיד יהיה כל העולם אצלם אצלם לדירת עראי, ומה טוב לנו כי נשמרו כו'!
"ערות דבש" – דרוש ו' לעשרה ימי תשובה

כיב תנן רבנן: המועבה ממן בית, אף על פי שאין הוכנים נראין מתונה – כשהר. אין כוכבי חמה נראין מתונה, בית שמאי פולין, ובית הלל מכשיין.

הרוא"ש (פרק ב, סימנו ג) הביא מדברי היירושלמי (הלכה ג): 'הדא אמרת צרכין הכוכבים נראין מותכח. ר' לוי אמר: בכוכבי חמה שננו וכו'. וכן פסק השולחן ערוך (או"ח סימנו תרלא ס'ג): 'דרך הסיכון להיות קל, כדי שיראו ממוני הכוכבים הגדולים', עכ"ל. וכן נפסק בשולחן ערוך (או"ח תרלא, ג).
בספריו "עירות דבש", כותב הגאון רבוי יהונתן אייבשיץ ודרוש ו' לעשרה ימי תשובה):
"והנה יעצה לנו התורה בסוכות, שהוא סוף ימי תשובה, לקבל על עצמנו גלות, ולהיות כל העולם נחשב בעינו כתחו וצאל, וכך אמרו ולעיל ב): "צא מדרית קבע ושב בדירת עראי", להורות כי גרים אנחנו עלי ארץ מבלי קבע, וימינו כצל וכו', וכל ימיו תהיה

איך פיל קשר לדופן סוכה – והלא אינו 'מן המותר בפיק'?

(חלק ב', סימנו תקפו'ו' אות ג') שכתב בשם הפ"ת (וכנראה הכוונה ל'פתחי תשובה') לדוחות ראייה זו, משומש עיקר הסוכה הוא הסכך ולא הדפנות, שאין פסול בה אף דבר הפוסל בכל המצוות כמו דרך גידילתן.

אולס ה"שדי חמד" תמה על דחייתו, משומש שאף שבודאי עיקר סוכה הוא הסכך ודפנות אינן נקראות סוכה, מכל מקום הרי אין ספק שגם הדפנות הן בכלל המצוות מדאוריתיתא, ואם פשוט לנו שעל כל דיני התורה נאמר "מן המותר בפיק", וכשיטות ה"מגן אברהם", היה לנו לפוסל לדופן סוכה את הפיל, שהוא טמא? אלא מוכח שלא נאמר דין זה על כל המצוות שבתורה, וה"שדי חמד" מסיים וכותב: "ויאין בדיחית הרבה הנ"ל כדי שביעיה".

*
דחיה אחרת לרائيתו של רבינו שמואל לנדיין הפיל הקשור נגד שיטת ה"מגן אברהם", אמר מרן הגאון רבוי צבי פשח פראנק, רבה של ירושלים, על פי יסוד נפלא שחדיש, ועיירוי: הכלל של "מן המותר בפיק" לא נאמר אלא בדבר שמצוותו היא שיהיה מדובר הבא מבعلي חייהם. כאשר זאת הוחיוב – גילתה תורה שצריך שיהיה "מן המותר בפיק", ואין זה אלא גילוי על איזה מין בעלי חיים דיבר הכתוב, אבל במקרה שההתורה כלל לא הקפידה בה שיהיה דבר הבא מבعلي חיים, אין גם קפidea שוויה "מן המותר בפיק".

הגרץ'פ' פראנק מביא לכך דוגמא מדרשת הגمرا (חגיגה כו). לגבי מנורה: "טהרה – מכל דאייכא טמא", וכן דרשת "מן המותר בפיק" הכוונה דווקא במקומות שנדרש למצווה דבר הבא מבعلي חיים, שיש בהם אישור והיתר טהור וטמא, ובזה הקפידה התורה על "מן המותר", אבל במקרה שנעשה ממין הדומים וראוי לעשות

כג, דבר מייאר אומר: כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושים אותו לא דופן לסוכה וכו'. בפייל קשרו – ככל עולם לא פלייגי, דאי נמי מ"ית – יש בណבלתו עשרה וכו'

במסכת שבת (כח): למדה הגمرا מה הפסוק "למען תהיה תורה ה' בפיק", שלא הוכשרו למלאכת שמים אלא 'מן המותר בפיק', הדינו מון המותר באכילה לישראל. וכך אין עושים תפילין אלא מעור בהמה טהורה בלבד, וכן בשאר מלאכות שמים.
האם גם שאר המצוות שאינן שייכות לכתיבת פרשיות של תורה הוקשו לתפילין לעניין "מן המותר בפיק" – או לא? בעניין זה מצינו מחולקות אחריםinos.

ה"מגן אברהם" (סימנו תקפו ס'ק ג') סבר שהוקשו כל המצוות לתפילין לעניין 'מן המותר בפיק' (ומתווך כד' הקשה על שיטת ה"עלות שבת" שחלק על הרמ"א והקשר שופר מבהמה טמאה, עיין שם).

אולס הגאון בעל "נודע ביודהה" בתשובותיו (מהדורא תניינא, אורח חיים סימנו ג') חלק על ה"מגן אברהם" וצדך לומר שדרשה זו של "מן המותר בפיק" לא נאמרה אלא בדבר שיש בו תורה עצמה וש בוט כתוב, אבל שאר תשמייש קדושה אינם בכלל הדישה הזאת (והאריך להකשות על דברי ה"מגן אברהם" בעניין שופר, עיין שם).
בונו, הגאון רבוי שמואל לנדיין, הוסיף והביא ראייה לסתור את דברי ה"מגן אברהם" – מדברי גמורתנו שפיל קשר על כל עולם כשר לדופן סוכה – הריש לא ציריך "מן המותר בפיק" בסוכה, ושלא דעתת ה"מגן אברהם"!
אלא שה"שדי חמד" הביא בשם ספר "ארחות חיים" החדש

יעשה את הדפנות ויכול לעשותם אף מברזל, עץ או אבן, שוב לא תיתכן בהם הקפidea של "מן המותר בפיק'".

"שדי חמד" – כללים, מערכת הלו', כל פא; ש"ת "חותם סופר" – או"ח סימן לט; ש"ת "נודע ביהודה" – מהדו"ת או"ח סימן ג'; ש"ת "הר צבי" – או"ח חלק א' סימן לט

המצויה ממנה שלא שיך בו כלל אסור והיתר – לא שיך בה המיעוט שיחיה דוקא מפני טהור ומותר!

עתה מתישבת להפליא קושייתו ה"נודע ביהודה" על ה"מנ אברהム", שכן אין דמיון כלל בין שופר לסוכה, כי דוקא בשופר שמצוותו הוא בקרנו של בעלי חיים בדוקא – הקפidea התורה שהיא ממין המותר, אבל בסוכה, שהتورה לא הקפidea כלל באיזה מין

מה פשר שאלת 'אותם אנשים, מי היו'?

והוא מיישב, שמכיוון שטעה גדולה הייתה בפיהם של אותם אנשים, על כן הם סמכו על טענותם ולא באו (לשאול) עד סמוך להערב שמש, ואז כבר לא היה די זמנו להספיק להזות ולטבול בתוך זmeno שחיטת הפסה.

*

רבים מן האחרונים התאמכו אף הם לישב את תמייתו של הריטב"א: מה הייתה שאלת הגמרא: "אותם אנשים מי היו?"

הצלה" ביאר זאת, על פי דברי רשי' ושמות ל, טז, שלא מתו מישראל מלמן המנין הראשון שהוא למחמת יום היכפורים, עד המנין השני באחד באיר, ומכיוון שלא מטה אף איש מישראל, מובן מדוע תמהה הגמara: מי היו אותם אנשים שננטמו לנפש אדם, ואין נתמאות! ועל כך אמר רב יוסף הגלילי, שאלו נושאינו ארונו של יוסף, ואכן לא נחרר אדם מישראל; רב עקיבא אמר שהיו אלו מישאל ואלצפן, שעשו בנדב ואביהוא, שמייתם מפורשת בתורה; ור' יצחק אמר שננטמו במת מצואה, שאף שלא מטה אחד מישראל, מטו מן הגרים והערב رب שהו בתוכם, וכיוון שגר אין לו קרוביים שיטפלו בקבורתנו, הרי הוא מטה מצואה. (באופן דומה ישיב גם הגאון רבי יצחק אהרן איטינגן, בעל שו"ת מהרי"א הלוי).

הגאון רב ביוסוף חיים מבבל מבצע על יתרו, לכארה בלשון הפסוק: "ויהי אנשים אשר היו טמאים", והיה די לומר "ויהי אנשים טמאים", ומכאן הסיקה הגמara שהיו אלו אנשים מיוחדים, ולכן שאלת: "אותם אנשים מי היו?"

בספר "נרד דוד", לרבי דוד גיג' ועל הש"ס, ליווננו תרכ"ח), מובהרת שאלת הגמara על פי דברי הספרי (במדבר, פיסקא סח): "ראוייה היה פרשת טמאים שתיאמר על ידי משה, אלא שצכו אלו שתיאמר על ידיהם, שמגלאים זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חיב". ומשום כך שאלת הגמara, בהתפעלות: מי היו אותם אנשים שצכו בכך?

ריטב"א – סוכה כה; צל"ח ו"בניהם" – סוכה כה; ש"ת מהרי"א הלוי – בדרשות שבסוף חלק ב'; נרד דוד – מסכתות

כה, אותם אנשים מי היו? נושאינו של יוסף היו, דברי רב יוסף הגלילי. רב עקיבא אומר: מישאל ואלצפן היו שהו עסוקין בנבד ואביהוא. רב יצחק אומר: אם נושאינו של יוסף היו –

כבד היו יכולין ליטהר, אם מישאל ואלצפן היו – יכולין היו ליטהר. אלא עסוקין במת מצואה היו, שחיל שביעי שלחן להיות בערב פסח. שנאמר 'ולא יכולין לעשות הפסח ביום ההוא', ביום ההוא אין יכולין לעשות, הא למחר – יכולין לעשות.

הリスト"א מתפלל: מהי השאלה 'אותם אנשים מי היו?' ולא היה ראוי בשישים ריבוא שימושו מהם בכל יום והוא שטמי מות!

ועוד הקשה: מה זה שנטרעו ו באו בגינוי פנים אל משה רבינו בטענת "למה נגרע לבلت הクリב וגוו", וכי לא היו יודעים שטמי מות אסורים בקדושים, עד שהוצרך משה רבינו להביא את שאלתם בפני הקב"ה?

והיכן – הוא מבאר – שאנשים אלה, חיל שביעי שלחן בערב הפסח, כפי שדייך רב יצחק מלשונו הפסוק "בימים ההוא". ולפי שהיה שביעי שלהם בערב הפסח, והוא ראוי להזות עליהם ולטבול בפסח בלילה, היו סבורים אותם אנשים שאין טבילה מעכבותו מלשחות עליהם את הפסח, שהרי מזין ושותין את הפסח על טמא שraz, ועל כל שאינו מחוסר אלא טבילה. וזה שבאו בטענה גדולה ודברי חכמה אל משה.

והיתה התשובה להם, שכיוון שמחוסרין טבילה – אין שותין עליהם את הפסח, שאין שותין וזרקין על טמא שraz וכיוצא בו, אף על פי שהייה טהור בערב. ומפני שבאו בטענה גדולה, הוא שאל: מי היו אלו האנשים לבוא בשאלת הזאת? וכן ביאר הרא"ה).

ומוסף הריטב"א להקשות: למה נדחו האנשים האלה מפסח ראשון, והוא אפשר היה לומר להם לטבול ולהזות עליהם, וכיוון שאז לא היו חסרים אלא הערב שם – אפשר לשוחות ולזרוק עליהם, שהרי קיימת-לו ופסחים צ). שותין וזרקין על טבול יוס?

מה לא נטמו נושאינו שאר השבטים?

של יוסף שאלו "למה נגרע", והלא מן הסתם נטמו גם נושאינו ארונות יתר השבטים?

והוא מיישב, על פי מה שמצינו בירושלמי ונזיר פרק ז' הלכה ב'!), שלאחר מאה ועשרים שנה מאז המיתה, חוזר הגוף להיות תרוד רקב ושוב אינו מטמא. וכך דוקא יוסף, שנחננת וגופה נשאר שלם, טימא את נושאינו, בעור שאר השבטים, שלא נחנתו, וכבר עברו

אותם אנשים מי היו? נושאינו של יוסף היו, דברי רב יוסף הגלילי.

על שיטת רב יוסף הגלילי, שאottonם אנשים היו נושאינו של יוסף, העיר הגאון רב עירובן מגליות הערה נפלאה: יוסף, העיר הגאון רב עירובן מגליות הערה נפלאה: בירושלמי וסוטה, סוף פרק א') נאמר שככל אחד מון השבטים העלה את עצמות ראש שבטו עמו, ואם כן, מודיע רק נושאינו ארונו

מוגולגות בארון עד שבא משה וביקש עליו רחמים, צריך לומר
שרבי יוסי הגלילי חולק על מירמא זו.
”ג'וצוי אור” לרבי ראובן מרגליות – מסכתות

מאה ועשרים שנה מזמנם שמתו עד זמנו יציאת מצרים (עייןaben
עזרא שמות ב, ב) – לא טימאו את נושאיהם!
ואף שבגמרא בסוטה [ז] נאמר שהו עצמותיו של יהודה

יוסף נטמאו ”אדם“ – ולכון נטמאו נושאי ארוןו!

מכל מקום בקשר שלפני הדיבור ודאי שאין מטמאים? ותירצטו התוספות, שוננה דעתו של אברהם, שכן הוא נקרא ”האדם הגדול“, ומילא איו למעתו מ”אדם“ שנאמר לגבי טומאת האול. עד כאן מדובר התוספות.

מעתה, אמר רבי יוסף ענגיל, במדרש אנו מוצאים שגם יוסף הצדיק נקרא אדם, וכך נאמר במדרש (שמות רבבה בשלח, פרשה כ') אותן יט”: אמר לו הקב”ה (ליוסף): אתה אמרת לאחיך: ’אנכי אכלכל אתכם‘ – חיך אתה נפטר והוא עצמותיך מחזרין עמהם ארבעים שנה, שנאמה: ’יהי אנשים אשר הוא טמאים לנפש אדם, ואין אדם אלא יוסף...’

ומאחר שיווסף, בדומה לאברהם, נקרא ”אדם“ – על כן נטמאו הנושאים את ארוןו ונאלצו לעשות פסח שני (העיר ידידי הרה”ג ר' בצלאל גלנסקי שליט”, שאולי לפי זה מיושבת גם קوشית הגאון רבי ראובן מרגליות שהובאה בסמוך לגבי נושא ארוןות שאר השבטים, שכן נגヒם לא מצינו שנקראו אדם ולכון נושא ארוןותיהם לא נטמאו).
”בית האוצר“ – מערכת א-ד, כלל ח’, אות ו’

והערה נוספת על שיטת רבי יוסף הגלילי, שאוטם אנשים היו נושא ארוןו של יוסף, שהגאון רבי יוסף ענגיל מקראקא כתוב שראה בספר אחד ”ונשכח ממני שמנו“: לשיטת הגمراה במסכת יבמות (סא), שאפילו במשא אין גוי מטמא לרבי שמעון בר יוחאי, אם כן למה נטמאו נושא ארוןו של יוסף?

(כמוון שקשה זו היא רק אם נסביר שהאבות והשבטים לא יצאו מכלל בני נח, וכן אם נסביר שלא בשיטת התוספות [נדזה ע: בד”ה ואין], הסוברים שבני נח קודם מתו תורה מטמאים גם לרבי שמעון בר יוחאי).

הגאון מקראקא מיישב את הקושיה בהברקה נפלאה:

בגמרה (בבא בתרא נח). מסופר על ר' בנאה, שהיה מצין מעירות קבורה ומסמן אותן בסיד, כדי שלא יעבירו טוהרutes מעלייהן ובכך יטמאו מזמן אוול המאהיל על הקבר. בין השאר מסופר בגמרה שר' בנאה ציין את המערה שבה נטמן אברהם אבינו. התוספות על אתר (בד”ה מציען) הקשו: והרי אין קברי עובי כוכבים מטמאים באול, משום שאין קרוויים ”אדם“, ואפילו רבנן החולקים על רבי שמעון ויבמות, שם) וסוברים שמטמאים באול,

ראייה נפלאה ש”מומיא” מטמאת!

- אין עצמותיו מרקיבים, ואמנם כן, כיון שגם אם לא היה נחנט – לא היו עצמותיו מרקיבים, מילא בוודאי לא התיבשו העצמות והבשר כל ולא השתנו כלל ממה שהיה בשעת מיתה.

וуд ככתב ה”חشك שלמה“ לישוב על פי מה שכתב רבי עובדיה מברטנורא (בתחילה פרק ז' במסכת נדה), על מה שנאמר שם שלדברי ר' יוסף בשורת המת שיבש טהור, וככתב הרע”ב, שזה דוקא אם אין בו כשיור מלא תרוווד רקב, אבל אם יש בו מלא תרוווד רקב – אף שאינו טמא מחמת חיותبشر, מכל מקום טמא מחמת תרוווד תרוווד רקב. ואם כן, נושא ארוןו של יוסף נטמאו מחמת תרוווד רקב, ומה שנזקק ה”משנה למילך“ לסבירות כדי לפסק שמומיא מטמאת, זהו משום שהוא עוסק גם במומיא של מת קטו, שאין בה מלא תרוווד רקב! (ועיין שם שחאריך בענין זה).

”משנה למילך“ – הלכות אבל, פ”ג ה”; הגותה ”חشك שלמה“ על סדר טהרות – בתחילה מסכת אהלות טהרות – בתחילה מסכת אהלות

עוד בעניין זה: עיין שו”ת ”גינת ורדים“ – חלק י”ד, כלל א סימן ה)

אם צדיקים אינם מטמאים, מדוע נושא ארוןו של יוסף היו טמאים?

מטמאים. והקשה הגאון רבי שלמה קלוגר, אב”ד בראדים (בספר ”מעשי ידי יוצר“) מדברי הגمراה לפניו שאוטם אנשים שעשו פסח שני היו נושא ארוןו של יוסף, הרי לנו שצדיקים מטמאים?
ותירץ רבי שלמה קלוגר, שיש חילוק בין אלו שמתו על ידי

אותם אנשים מי הוא? נושא ארוןו של יוסף הין, דברי רבי יוסף הגלילי.

הגאון בעל ”משנה למילך“ (ולכלות אבל, פרק ג' הלכה א') דין בשאללה מעניינת: מה דינה של ”מומיא“ (мот שנחנכו, ואין בו בשקל, אלא רק עצמות ועור, והם יבשים מאוד ולא נשארה בהם לחולחות של בשר כלל) – לעניין טומאה? והשיב, שפשות שמומיא שכוzo מטמאת, כדי עצם כshawora, שמטמא ב מגע ובמשא, והאריך להוכיח זאת מסברות שונות.

אולם בהגהות ”חشك שלמה“ על סדר טהרות, הביא הגאון רבי שלמה הכהן מולינא בשם של הגאון רבי מתתיהו שטראשון מולינא קושיא נפלאה: למה היה ה”משנה למילך“ צריך להוכיח מכח סברא שמומיא מטמאה, והלא נברא ערוכה לפניו, שנושא ארוןו של יוסף נטמאו, והלא יוסף נחנט, כפי שפורסם בפרשיות וחיה, ופושט שחניתה היא זו שהופכת המת למומיא – הרי שמומיא מטמאת!

ה”חشك שלמה“ עצמו כתוב ליישב, ש מכיוון שיוסף היה צדיק, ודאי שהתקיים בו מאמר חז”ל (שבת קנב): ”כל שאין לו קנאה בלבו

אותם אנשים מי הוא? נושא ארוןו של יוסף הין, דברי רבי יוסף הגלילי.

התוספות (כתובות קג: בד”ה אותו) כתבו, שצדיקים אין

אולם על תירוצם הקשה המהירוש"א (והובא בשם בשות' גנזי יוסף), ובמהדרורא שלפנינו לא נמצא: הרי כהן גדול אף לבנו אינו מיטמא? ותירץ, שמשה לאחר שמות היה עניון מות מצוחה, כיון שלא ידע איש את קבורתו, ולמת מצוחה אף כהן גדול מותר להיטמא. אך לאור יסודו של הגר"ש קליגר – אמר ה"גנזי יוסף – לא קשה קושיותה המהירוש"א, כי כיון שימושה מת בנשיקה על ידי הקב"ה – לכן לא טימאי! ולפי זה ביאר להפליא את הפסוקים בסוף התורה (דברים לד, ה-ו): "זימת שם משה עבד ה' על פי ה'", ופירש רשב"י: בנשיקה, ואם כן לא היה לו דין טומאת מות, ומשום כך "זיקבור אותו", ופירש רשב"י: "ה' בכבודו ובעצמו!". מהירוש"א – סנהדרין לט; שות' גנזי יוסף – סימנו לד

מלך המותות, לבין אלו שמותו בmittat נשיקה, שהמתים בנשיקה על ידי הקב"ה – בודאי אינם מטמאים, אלא רק אלו שמותו על ידי מלך המותות.

לאור זאת, תירץ הגאון רבי יוסף שווארץ מגروسו-ארדין, בספריו שות' גנזי יוסף את קושיות התוספות במסכת סנהדרין (לט). שם הובא המשעה באותו מין שאל את רבי אהבו: מאחר והקב"ה כהן, שנאמר "זיקחו לי תרומה" – אם כן, כאשר טימא עצמו, כביכול, בקבורת משה, במה טבל (עיין שם בהשיבו רבי אהבו). והתוספות (שם, بد"ה במא) מעיריים על כך שלא היה קשה לאותו מין אך בכלל טימא הקב"ה את עצמו בקבורתו של משה רבינו, והרי הוא כהן ותירצ, שזאת לא הייתה קשה לו, שכן ישראלי נקראו בנים למקום, ובו הוא אחד משבעת קרובים שכחן מותר להיטמא להם.

עכומות יוסף הוושמו בתוך עור של כבש – ולכן משה לא נתמא!

ואחרים ביארו שבאותו זמן שלקח את העכומות היה יוסף בבחינה של 'מת מצוחה', כי כל ישראל היו עוסקים בビיה וכאמור הגمرا סוטה (יג). ולאחר מכך היה רך במחיצתו ובפיקוחו, דהינו במחנה לוויה, אבל הוא היה נזהר מלייטמא להם, ואחרים נשאו את ארונו כדייאתא ויעיון במפרשי ה"עין יעקב" סוכה כה. ובספר "פני דוד" על התורה מהחדיד"א ז"ל, תחילת פרשת בשלח, ועוד). אולם ה"צץ אליעזר" הוסיף, שלדברי המדרש הנ"ל, שימושו עצמות יוסף בתוך עור של כבש ונכנסה בו באותו עור רוח חיים, אפשר שרצוי לומר שבצורה כזו לא היה מטמא, וכך יכול היה משה לקחנתן אף ששיהה כהן! אך לפי זה לכואורה יש לתמונה: מדוע נתמאו נושאיהם של יוסף? (המלקט) שות' ה"צץ אליעזר" – חלק ייח, סימנו נו

עוד בעניין זה: ב"שיטת מקובצת" (סוטה יג. בד"ה וכי מה) הביא בשם תוספות הרא"ש: 'במודרש יש, שישו עצמות יוסף בתוך עור של כבש, ונכנסה רוח חיים באותו עור, והיינו דכתיב (תהלים פ, ב): רעה ישראלי האזיה נגה בצאן יוסף', עכ"ל. הגאון רבי אליעזר יהודה ולדנברג, בעל "צץ אליעזר", השתמש בדברי מדרש מופלאים אלו, כדי לישב קושיא מפורסמת: אליבא דהסובר (זיהרים קב) שלא פסקה כהונה אלא מזערו של משה, אבל משה כיהן בכהונה כל ארבעים שנה במדבר – איך יפרש את הפסוק (שםות יג, יט): "זיקח משה את עצמות יוסף עמו", הרי היא כהן, ואין נתמא לו? על תמייה זו כבר עמדו המפרשי, ויש שיישבו שצדיקים אינם מטמאים במוותם (עיין תוספות בבא מציעא קיד: בד"ה מהו, ובדברי רבי חיים כהן בתוספות כתובות קב: בד"ה אותן הייסם).

פטור ממכות סוכה – בהולך ללימוד תורה ובהולך לשמש ת"ח

מהלך בדרך וממצאי מות מצוחה ונטפלתי בו ד' מיליון ער שהבאתי לבית הקברות וקוברתי, וכשבאתי והרציתי דברי לפנি ר"א ור' יהושע אמרו לי: על כל פסיעה ופסיטה כאילו שפכת דם נקי? ותירץ הר"י מקורביב"ל, שרב עקיבא היה עוסק עדין אז בשימוש תלמידי חכמים, ומאחר וגדול שימושה יותר מלימודה, וכן בכאן זה עדיף מקומות מצוחה, ואין זה כלימוד תורה שנדחה מפני המצוחה. ואף כאן כוונת רשב"י הייתה למי שעדיין לומדים מאחרים, ואם כן כשהולכים ללימוד מאחרים הרי זה שימוש תלמידי חכמים, וכך פטורים מזו הסוכה, כאשר ער ווסף במצוחה, ולא כדין מי שלומד תורה שאינו פטור מן הסוכה ומשאר הממצאות. אולם על דבריו הקשה מרן הגאון רבי יוסף אלישיב, שאם כן, כיצד הוכח רבי יהודה (משנה סוכה כ): "נווהגים היינן, שהיינו ישנים תחת המיטה (בسوוכה) בפני הזקנים, ולא אמרו לנו דבר", ואם כן ראה שモותר לישון תחת המיטה בסוכה, והלא שם היו עסקים בשימוש תלמידי חכמים, שהרי בא ללימוד וכפי

כח, במשנה: שלוחי מצוחה פטולין מן הסוכה. רשי" מפרש: 'שלוחי מצוחה – הולכי בדרכך מצוחה, כגון ללימוד תורה'. ותמה הגאון רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק, בעל "אור שמח" (פרק א' מהלכות תלמוד תורה הלכה ב') על דברי רשב"י: הרי לגבי לימוד תורה ודאי הדין הוא שהוליך על מנת שלא לעשות נזוח לו שנפהכה שליליתו על פניו, ומשום לכך אמרו ירושלמי שבת רך א' הלכה ב': "מי לא מודה רבב"י דמספיקין תלמוד תורה לעשוית סוכה וליטול לולבי", ואם כן ראיינו שמצויה עדיפה על לימוד תורה, ואפילו כשועסוק בתורה חייב לעשות את המצוחה, ומה זה שכחן רשי" שחייב ללימוד תורה פטורים מזו הסוכה? ויישב ה"אור שמח" על פי דברי הר"י מקורביב (הובא בתוספות כתובות יז. בד"ה מבטلين), על מה שאמרו שם "מבטלין תלמוד תורה להוציאת המת", והקשו מזו המובא במסכת דרך ארץ ז, י: "אמר רבי עקיבא: תחולת תשミニshi לפני חכמים, פעם אחת היתי

היתה הסיבה שלא מיהו, שכן גם שלא בשעת הלימוד היו הזקנים
וואים אותם ולא אמרו להם דבר.
אור שמח – פ"א מהלכות תלמוד תורה ה"ב:
הערות למסכת סוכה – כה.

שנביבאו התוספות בשם הירושלמי לגבי טבי עבדו, שהיה רוצה לשמעו דברי חכמים, ולדברי ה"אור שמה" ברגע זה היו פטורים מוסוכה, ואין ראייה למי שאינו עוסק בשימוש תלמידי חכמים שמותר לישון תחת המיטה? והוא מיישב בפשטות: נראה שרבי יהודה היה יודע שלא זו

הסוכה – גלות או עונג ושמחה?

אינה סוכה – אף שלא חייבים בסוכה שנעשתה לשם חג, شهر
קיימה–לו כבית הלו המכשירים סוכה ישנה, פירש רשי' שסוכת
היצרים הפנימית אינה סוכה משום שלא נזכר הדבר שלשם סוכה
הוא דר בו, שהרי כל ימות השנה הוא דר שם ורוב תשמשו וסעודתו
שינטו שם, והחיזונה סוכה, משום שכיוון שבכל השנה איןנו דר בה
עתה דר שם – יש היכר, וכן נפסק להלכה (ארוחה חיים, סיימנו תרלו).
הרי התבדר מה שלא די בכך שהסוכה עשויה כדות וכחלכה בהקשר
סוכה, אלא שרצו תורה בזו הוא שייצא מביתו הקבוע וייכנס
בסוכה שלא דר בה כלל השנה, ואם כן ראיינו שמה שאמרו במדרש
שהסוכה היא בבחינת גלות – הרי זה מוסכם ומתאים גם לפि
הhalacha, וכמה מודיעיקת לפיה זה לשונו הגמרא (ב): "אמרה תורה כל
שבועה הימים: **צא מודירת קבוע ושב בדירת עראי!**"
אך לאור זאת, רק תגבר התמייה: מה זה שאמרו 'המצטער
פטור מן הסוכה'? אדרבה, אם יצטער – תהיה זו לכואורה גלות
באוייה 'מהנדרת' עוד יותר!

אך לעומת זאת אנו מוצאים גם להיפך מזה – שהסוכה היא מזאה של הנאה ועונג ושםחה.

כך אמרו במדרש ילקוט, אמרו, תרנד): "אתה מוצא שלש שמחות נאמרו בחג וכוי', לפי שנטלו הנפשות דימוס ביום הכהורים, אמר 'כ' ביום הזה יכפר עליכם', ועוד שהtaboaah ופירות האילן בפנים, לפיכך כתב שלש שמחות וכוי", ונראה מזה שהتورה מרבה את השמחה בחג הסוכות יותר מאשר המועדים.

וזו לשון הרמב"ם (פרק ח' מהלכות לולב הלכה יב): "אעפ' שכלה מודעות מצוה לשם בהו, בחג הסוכות הייתה במקדש שמחה ותיריה", וכן נראה גם בדברי חז"ר (פרשת אמור), שב חג הסוכות, בכו הבחור באתנה, היא מצויה אצל שטרכה

ובגדרי האחרוניים כתבו שההנאה מיישבת הסוכה היא מוגובת, ולודוגמא: קושיתו של הגאון בעל "מחנה אפרים" (ולכלות המוצאה, סיימו כה) על דברי הגדירה (נדירים טז): שבאומר 'הנתן סוכה גדרים, סיימו כה' – מותר לשבת בסוכה של מצוה, משום שמצוות לאו ליהנות עלי' – מותר לשבת בסוכה של מצוה, שלווי דברי התוספות (ראש השנה י'גיטנו, והקשה ה"מחנה אפרים", שלוי דברי התוספות (ראש השנה ב'כח). שבסוכה בלאו המצואה יש הנאה בישיבה, אם כן על זה לא מועיל מה שמצוות לאו ליהנות ניתנו, שהרי בכל מקום שיש הנאה נזפו יחד עם קיומ המצואה – לא מועיל מה שמצוות לאו ליהנות ייתנו, כמבואר בדברי הר"ן (נדירים טו) שرك קיומ המצואה אינה חשובה הנאה, אבל כאשר נהנה גם גופו ממזה שמקיים את מצוה – הרי זו הנאה, ואסור, ועל כן אמרו בגמרה שהמודר הנאה מן המעין, טובל בו ביוםות הגשמיים אבל לא ביוםות החמה, ואם כן מטעם זה יש לנו לאסור הנאת ישיבת הסוכה עליו, כיון שהוא נהנה

כג. לבא לטעמיה, דאמו לרבא: מעתער פטו'ר מון הסוכה.
 בהמשך הגמרא התבאר, שאפילו חש בעיניו או בראשו, ואפילו
 מצער רק מזובבים או מרוח – פטור מסוכה, וכתבו התוספות
 (ב"ה הולכי), שהלימוד הוא מ"תשבו", שדרשו בו: 'תשבו' כעין
 תזרורו', כי אין אדםDDR במקומות שמצער.
 וה'עלום' תמה: למה נשתננה מצוה זו משאר הממצוות, שבכלו
 חייב לקיימן אפילו כשמצער בעשיותו, ואדרבא 'לפום צURA
 אגראה', ואפילו חולה אם אין בו סכנה, צריך לקיים הממצוות, כגון
 אכילת פסח או מצה שחיביב בהם אף אם מצער באכילהם, ומדובר
 מצוות סוכה פטרתו תורה, ולא עוד אלא שאמרו על מי שיושב
 בסוכה כשמצער, שנקרה 'הדייטו'. מה פשר שניינו-דין זה?
 ביאור נפלא כתוב על כד הגאון רבי יוסף צבי סלנט, בעל
ברא יוסוף:

שני עניינים מצאו במצווה הסוכה: מצד אחד – עניין של גלות, ומאידך – מצווה של הנאה ועונג. לכארה אלו שני עניינים נוספים, שחיי גלות ועונג לא ישבנו יחד? אבל באמת נראת שלשניים עניין אחד, ושולחים לרשותם אמת

שכן כתוב **המהר"ל** (**הלכות סוכה**): "טעם אחר ציווה מצות סוכה סמוך ליום כיפור, שצරיך להיות נע וניד מביתו לסוכה, ודומה לגלות שהוא מאכפר נמי עוננות". עוד מובא שם: "אמר מהרי"ל: כל אדם יעשה סוכתו קבוע ודריתו עראי, שאם חס ושלום נזער עליו גלות, נתכפר בהז, כדפירושתי לעיל". ומקור הדברים במדרש: וילקוט שמעוני, אמרו: "אמר רבי אליעזר בר מרדנס: למה אנו עושים סוכה אחר יום הכפורים? לומר לך, שכן אתה מוצאת בראש השנה ישוב הקב"ה בדין על באי העולם, וביום היכיפוריים הוא חותם את הדין, semua יצא דין של ישראל לגלות, ועל ידי כן עושים סוכה ונולין אשרה להרבה זרדים".

הרי ראיינו שענין הסוכחה הוא בגדר גלות, שאם הוא יושב בסוכחה – מותברך שהוא יושב ובניו בחירותו עולם, ואם לא יקיים מצות סוכה – גורם בזה גלות לו ולבניו, והיינו: שעל ידי שגולה מביתו לsocה, ייפטר מגלות אחרת.

כך נראה גם מחלוקת הסוכה, כי הנה מצאנו שאם היה דר בסוכה עוד לפני החג – אף שעשויה כהילכתה, הרי היא פסולה, עד שיכנס לsuccah שלא היה דר בה עד עכשו, ומטעם זה אמרו ולעיל יד). שאסור לסכך בנסרים, אף שהם נידולי קרקע ואינם מקבלים טומאה, משום גזירת תקלה, ופירשו רשי' ותוספות, שאם נקשר בסכך העשוי מנסרים, יבאוו לומר: מהו לי לסכך בזאה, מהו לי לישב תחת תקרת ביתך, וביתו ודאי פסול מדאוריתא, כי succah אמרה תורה ולא ניתן של כל ימות השנה.

דין נוסף מצאנו לעיל וח): "שתי סוכות של יוצרים, זו לפניהם מז', הפגנית איננה סוכה והחצינה סוכה", ובטעם הרדי שהפגנית

העראית הזאת תהיה בשמה ובטוב לבב ובנחת רוח, כמו שבידרת הקבע של האדם, הוא דר שם ביישוב הדעת ובסבב רצון, כמו כן במצב זהה דוקא נשב בדירתה העראי, ובאופן זהה יהיה בישיבת הסוכה זכרון מטאים וידיעת לדורות, כי כן הושבתי את בני ישראל בסוכות בחויאי אוטם מארץ מצרים.

נמצא, אם כן, שאין כל סתרה, כי באמת היישיבה היא עראית ובחינות גלות, אלום ישיבה זו צריכה להיות בעונג ושםחה, ואז יהיה בזה זכר לנס הנעשה עמו בזמננו יציאתנו ממצרים!

*
לפי זה, יישב ה"באר יוסף" את תמיית הטור הנודעת (או"ח, תרכח): למה חיוב מצות סוכה הוא בתשרי ולא בניסן, חדש היציאה מצרים שאו' הוישבו הקב"ה בסוכות? ולפי דרכנו נאמר, שכיוון שרצון התורה הוא שישרל יעשו זכרון לגדול החסד שעשה הקב"ה עמו בצתנתנו מצרים והלכנו במדבר החרב והשמד, והקב"ה נתן לנו לחם מן השמיים ומים חיים והשביע בחמצחות נפשנו מכל טוב – לנו ציווה אותנו לעשות סוכה ולצאת מון הבית כדוגמת הגולים, דוקא ביום שמחת לבנו כשהתבואה וכל פירות האילן נאטפים אל הבית, ולפניו כל פרי גינו ועמלו של כל השנה בגין מחסור דבר, ודוקא באופן זה יהיה בישיבת הסוכה זכרון מטאים לזמן ההוא שהיינו גולים ומילא הקב"ה כל צרכינו ברוב טוב, אבל בחודש ניסן, כיון שבזמן תחילת הקיץ הוא – כל התבאות והפירוטות עודם בשדה עדין, והבית ריקם, אם כן בישיבת הסוכה בזמן זה, לא תימלא הכוונה שתהיה בישיבה זו דמיון לחסד והטובה שגמל לנו הקב"ה בזמננו יציאתנו מצרים, וכן באמה המוצה דוקא בחודש תשרי!

לאור זאת, הוסיף ה"באר יוסף", נוכל להבין את זכרון הנס – גם לדעת רבינו עקיבא, הסובר שעשו סוכות ממש, והקש על זה: אם כן,இזאה נס היה באותו הזמן הסוכה עד שנצטוינו לעשות זכרון לזה? ואמנם, בעקבות קושיא זו כתוב הט"ז (תרכח), שאמנם לדעת ר' עקיבא אין יישיבת הסוכה זכרון באותו הזמן דוקא שעשו אי, אלא זכרון כלל ליציאת מצרים.

אך לדברינו נוכל לומר, שאמנם תכילת כוונת הסוכה גם לר' עקיבא, הוא לזכור את עצם עשייתו ויישיבת הסוכות במדבר, בדרך, כל הולכי דרכים למרחוק המתוגדרים באלה ובסוכה עראית, ולמרות זאת הינו מושפעים שם בכל העיניים, כפי שעשינו אנו, נמצאים בארץ זרועה ומדונה ואוכלמים מפריה ושביעים מטופה, ולא הינו אז בדרך שאר הולכי דרכים הולמים ממוקומים.

נמצא לפyi, שאין חילוק בתכילת כוונת הסוכה בין ר' אליעזר האומר שהסוכות היו ענייני הכבוד, ובין ר' עקיבא הסובר שהם סוכות ממש, כי לדעת שניהם הכוונה בהזיה לזכור את חסדי ה' אשר גמל לנו בהזיאנו מצרים ומילא כל מחסוריינו, אלא שלדעת ר' אליעזר נכל בזה עיקר החסד הגודל של ענייני הכבוד, ייחד עם שאר הטובות, ואילו לדעת ר' עקיבא זכרון הסוכה הוא לזכור את החסד הנadol והמצגב הטוב והנפלא שנמצאנו אי, بما שגמל הקב"ה חסדו עליינו, שאף בהזיאנו בסוכות ואוהלים עראים בדרך הולכי דרכים, בכל זאת הינו מושפעים בכל הטוב כמו היום, שאנו נמצאים בארץ זרועה ומושבתת וברית מלא כל טוב וברכת ה'!

"באר יוסף" – ויקרא, עמוד נו

ויישבו האחرونים ועיין ש"ת" עונג יום טוב" – אורח חיים סיימון נ', וש"ת" חממת שלמה", שכל זה הוא רק כאשר המוצה הוא עניין בפני עצמו וההנהה הוא עניין בפני עצמו, כמו בטבילה, שהמצווה היא ביאתו במים ואין למצווה שיקות עם ההנהה, רק שאינו יכול להפריד את ההנהה מן המצווה, בכך שזכה אין אנו אומרים על ההנהה, שההורה אמרה 'צא מדירת קבע ושב בדירת עראי', דהיינו: שהשימוש שיש לאדם בבתיו כל השנה, והיא הנאת היישיבה עצמה – תהיה לו בסוכה שהיא בדירת עראי ולבן' מצטרע פטור מן הסוכה', וכיון שהנהה הישיבה הוא מיסוד ועיקר המצווה, לכן לא איכפת לנו בהנאת היישיבה שיש בה, שהרי ההנהה עצמה היא מגוון מצוות והשיך על זה הכלל 'מצוות לאו ליהנות ניתנו' וככען זה כתוב בש"ת רבי עקיבא איגר, מהדורא תנינא, סיימון קלח).

הרי מפורש בדברי גדולי האחرونים, למצות סוכה היא עצם ההנהה שביבתה, ולכארה הוא סתרה למה שנתבאר שענין הסוכה הוא הטלטול והנדידה שיצא מביתו הקבוע וגוללה בבחינת גלות לסוכה שהיא דירת עראי?

*

אולם באמת, מטעים בעל "באר יוסף", שני עניינים אלו הםאמת, אלו וallow דברי אלוקים חיים, ושניהם לדבר אחד ולכוונה אחת מתכוונים, כי אמנים רצון התורה הוא שנמצא מן הבית הקבוע, אף אם הבית עצמו עומד בכל תנאי הכלש סוכה, ולשבת בכל שבת הימים דוקא בדירה עראית שלא גרכו בה עד עכשו, שזה הוא בבחינות גלות, אולם בבד רצון התורה היא שבאותה דירה ועראית נתענง בהנאה ועיזוניים ככל אות נפשנו וכברכת ה' עליינו בגילה ושםחה, כדי לעשות בזה זכרון לחסド שעשה הקב"ה עמו בהזיאנו מצרים.

שכנון הנגתו עמו במדבר הייתה שלא כמנהגו של עולם, כי הרגילות היא שכאשר מדינה אחת שלוחת חיל צבא לכבות מודיענה אחרית הרוחקה ממנה, אז הולמים או אנשי החיל מתענים ומתיחסים בדריכים בכל מיני קשיים ועינויים, במאכלם ומשתמש ובלבוליהם ובשיננסים וכדומה, ביום אוכלים החורב וקורת בלילה, אבל לא כן עשה הקב"ה עמו בהזיאנו מצרים, אלא סיבב אותנו והקיפנו בענני הכבוד מכל הצדדים ומלמעלה, כדי להגנו עליינו מהשרב והמש ומקור ורוח, וכך כן האכלנו את המן שהיה מוטעם בכל הטעמים, והש��נו מהם חיים מבארה של מרימים, והען שר את בגדיהם ומלבניהם ומגחצן, וכי שפירש רשות, דברים ח, ד, והיו מתענגים בנאות דשאים של הبار שהיה ריחו מפעוף בכל העולם (מדרש רבבה, פרשת כי תבואה), ולא חשו שום דבר, כיילו היו בארץ מושבת המלאה כל טוב.

ולזכרו החסד הנadol זהה, שאף בהזיאנו הולכים במדבר הארץ לא זורעה, ספק לנו הקב"ה שם את כל צרכינו באין מחסור דבר והשביע את נפשנו בכל הטוב – ציווה אותנו שבחודש השבעי, באספנו מגרננו ומיקבini, והאוצרות מלאים מתבואת הארץ דן – ותירוש וכל פרי הארץ למיניהם, והלב שיש ושםחה מרברכת ה' עליינו – אז נצא מדירת קבע ונשב בדירת עראי, שזה אמנים דומה לגוללה מוקומו, אך מайдך שם 'תשבו עין תזרורו', כלומר: שהישיבה

רמז נפלא בפסק לפטור 'מצטער'

והוא מיישב בתירוץ אופייני:

הלא בחוג היו צרכיהם כולם לעולות ולהיראות לפני ה' בבית המקדש, וכאשר הכל עלולים לרוגל – יהיו מהם شيء פטורים ממצוות היישיבה בסוכה, או מדין 'חולכי דרכים' או מדין 'מצטער', ולכך הפסק נמנע מלזהר מצוחז זו!

והוא מוסיף: "ואולי מכאן סמכו חכמים לזה", ונראה שכוננותו לומר, שאמנם חז"ל ולהלןכו, למדו את פטור 'מצטער' מ"תשבו" – עיין תודورو", וכל לומר שאר בפישוטו של מקרה מונח יסוד זה ועל פי פירושו של הר"י קופרמן המצביע שדרכו של ה"אור שמח" היא למצוא אף מצוות דרבנן מעוגנת בתורה שבכתב).

"משך חכמה" – בדבר כטו, יב

כו. דאמר רבא: מצטער פטור מן הסוכה.

הגאון רבינו מאיר שמחה הכהן מדווינסק, בעל "אור שמח", הביא רמז נפלא בתורה לפטור 'מצטער':

את בהקדימו הערכה נפלאה: בכל חג ומועד, כאשר התורה מצוחה עלייו, היא גם מצינית מהazon מצוותיו: בפסח – "זבח חדש הראשון וגוי פסח לה' וגוי מצות יאלל", בראש השנה – "זבח חדש השבעיע וגוי יום תרואה יהיה לכם", ביום הכהיפורים – "זבחavor לחודש השבעיע וגוי ועיניתם את נפשותיכם", ומודע בחג הסוכות לא הזכירה התורה את היישיבה בסוכה, שהיא 'מצוות החיים', אלא אמרה רק (במדבר כטו, יב): "זבחומישה עשר יום לחודש השבעיע מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו וחגתם חג לה' שבעת ימים?"

המצוות שמקיימים ב... יציאה מן הסוכה

לסוכה (אלא כאשר עושה סעודה).

כמו נפלא, לפי זה, לשון הפייטון: "עמי קיימו מצוותיה... בביותה וביציאותה!"

וראו לציין לדברי בעל הגאון בעל "יסוד ושורש העבודה", שכתב דברים כדרבנות על אלה היוצאים מחוץ לסוכה אפילו רגע אחד שלא לצורך, שהם מבטלים מצוות שעשה דאוריתית של סוכה, וربים תמהנו על דבריו, שהרי עיקר מצוות ישיבה בסוכה היא אכילה שתיה ושינה (רש"י תחילת פרק שני סוכה), וצריך להתנהג בסוכה כפי שנוהג בבתו וcommended בתוספות סוכה כו. ושאר הראשונים, שהרי אמרו חז"ל "תשבו" – עיין תודоро", וזהו הפטור של הולך לצרכייו ויוצא דרכים שם בשאר השנה בישיבתו בביתו הולך לצרכייו ויוצא מביתו. ואמנם מסופר שהגאון רבי יעקב ישראלי קנייבסקי, בעל "קהלות יעקב", כאשר סיפרו לו על חכם אחד שנרג לא לצאת כל השבעה מהסוכה כלל, אמר שאינו זה מהחייב ישיבה בסוכה ואין זה "תשבו" עיין תודרו", אלא כבית האסורים, ולא כך חייבת תורה – הערתת ידי הרה"ג ראה"ש מאיר שעלית"א)

"ארץ צבי" – סוכות תפ"ט

מן, ובנין, כדי, מה דירה אי בעי לא אכיל – אף סוכה נמי אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל.

בפיוט "כי אהך מועיד" (ליום ב' דסוכות), נאמר שמקיימים מצות סוכה בビיאתו לソכה וביציאתו ממנה, וכך לשון הפייטון: "כי עמי קיימו מצוותיה... בביותה וביציאותה", ולכאורה הדבר תמורה מאד:இזו מצוה מקיימים ביציאה מן הסוכה?

הגאון רבינו צבי פרומר מקוזיגלבוב, בעל "ארץ צבי", הביא מლשון זו ראייה נפלאה למה שכתב בחידושו, לבאר מדוע אין אנו מברכים בכל פעם שנכנסים לסוכה אף שלא לצורך סעודה – משום שבפסקוק נאמר "בসוכות תשבו שבעת ימים", ודרכו חז"ל ולהלן כתה: "תשבו עיין תודרו", ועוד אמרו בגמרה לפניו: "צדירה, מה דירה אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל – אף סוכה נמי אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל", ואם היה האדם מוכחה לשבת סדר בסוכה, לא היה זה נחשב "עיין תודרו", שהרי בדירתו אין חייב לשבת אלא תלוי הדבר ברצונו: ירצה – ישב, לא ירצה – יישב. ואכן, היציאה שיצא מחוץ לסוכה מהויה השלמה למצואה, כי רק על ידה הרי זה "עיין תודרו", ולכן אינה נחשבת ל'פסק' ואין צורך לברך כשחזר

סוכה גזולה: ומה נדרש לימוד מפסק, ולא די ב'מצוות הבאה בעבירה'?

ואתרכז ואכילת מצה. במצוות אלו, אם קיים המצואה עשה את רצון הבורא, ואם ביטל המצואה ולא הניח תפילין או שלא נטל לולב – ביטל המצואה ועבר על רצונו ותברך וויענש על כן.

אך לעומת זאת יש **מצוות קיימות**, כולם: שאין חייב לעשותה, כגון ציצית, שההתורה לא חייבה אותוلبוש בגדי כנסות, והוא לא שאלת בily בגדי כנסות ואינו עובר בכך על רצונו הקב"ה, אלא שאם מביא עצמו לידי חייב, שבכונונה לובש ארבע כנסות כדי לקיים מצות ציצית – זהו דרך הטוב והישר. ככלון של מצוות מן הסוג זהה הוא: שאם מקיימים עושה את רצונו ותברך, אך אם לא קיימים – לא עבר על רצונו, אלא רק לא קיים את המצואה.

במצוות סוכה, הטעים ה"מנחת חינוך", יש בה גם חלק חיובי וגם

כן: ובנין, האי "לק" מאי דרשי בה? מיבעי ליה למושטי גזולה.

על דברי הגمرا, שרבען ממעטם סוכה גזולה מן הפסקוק "חג הסוכות תעשה לך", הקשו התוספות ולעיל ט. בד"ה ההוא: מהו צריך פסקוק למעט סוכה גזולה, והלא פסולת היא משום 'מצוות הבאה בעבירה'? ותירצטו, שהפסול של 'מצוות הבאה בעבירה' אינו מדווריתא אלא מדורבן, ולכן אנו צריכים פסקוק כדי למעט סוכה גזולה אף מדווריתא.

ישוב אחר לקושיות התוספות, כתוב הגאון רבוי יוסף באב"ד, בעל "מנחת חינוך":

הוא מקדים ומבאר שיש שני סוגים מצוות עשה: יש מצוות חיוביות, כולם: שהוא חייב על כל אדם בישראל, כמו תפילין

בנוסף, הוא מושג על עיקר יסודו של ה"מנחת חינוך", ואומר שיותר נראה שפסול' מצוה הבאה בעבירה' הוא פסול בעצם, ככלומר: אין לנו אומרים שאינו יוצא ידי חובתו אם קיים' מצוה הבאה בעבירה'/ אלא שיש כאן פסול בעטם החפצא, כי העבירה שנעשתה בחפץ פסולת אותו לקיום המצויה וממילא נעשה לחפש הפסול במהותו בכל הנוגע לקיום מצוה, ומماחר וכך – לא יתרכו לחלק בין פסל מכה' מצוה הבאה בעבירה' לבין הפסול הנלמד מנו הפסוק, שהרי הסוכה הגולה פסולה עצמאית מצד שנייהם, ואם ישב בה – אף בשארימי החג ייחשב מחוץ לסוכה, כיון שהסוכה היא סוכה פסולה, ואין לנו רק חיסרונו בקיום המצויה וראה לכך, מביא הגרא"ש שkopf: שהרי מקור הדין של' מצוה הבאה בעבירה' נלמד בגמרה (ולהלו לו) מן הפסוק "והבאתם גוזל ואת הפייס – גוזל ודומיא דפייס", וכיון שמקור הפסול הוא מפסיק, שהוא פסול בעטם הדבר, הרי שוגם הנלמד ממנו – הגוזל, שהוא מצוה הבאה בעבירה', הוא פסול בעטם הדבר!

*

ישוב נוסף לקויהו התוספות – מדוע לא די בטעם של' מצוה הבאה בעבירה' כדי לפסל סוכה גולה ונדרש לימוד מון הפסוק – נאמר בשם הגאון רבי חיים הלוי סולובייצ'יק מריריסק: אמרם והוא נוקט, עצם הפסול של סוכה גולה קיים אף מצד אמןם, והוא נוקט, עצם הפסול של סוכה גולה קיים ברגע שיש מצוה הבאה בעבירה', ובכל זאת תיתכן נפקא-מיןה ברגע שיש בסוכה שני טפחים של סכך שפסול לשכך בו, ועוד שני טפחים סכך גוזל: אילו פסלו של הסכך הגוזל היה רק משום' מצוה הבאה בעבירה' – הייתה הסוכה כשרה, שהרי סכך פסל פסול את הסוכה ורק באربעה טפחים, והרי איין הסכך הגוזל סכך פסל, אלא שאינו יכול להצטרף להיות מכלל הסכך הקשר ולהקשיר את הסוכה, משום שאז תהיה זו' מצוה הבאה בעבירה', אבל בנדונן שלפנינו הלא אין אנו באים להחשיבו לשכך כשר, שהרי כבר יש בסוכה סכך כשר, וכיון שאיןו סכך פסל – לא יצטרף עמו שני הטפחים של הסכך הפסול, אלא ייחשב כאיר בעלמא, והרי שני טפחים אויר ושני טפחים סכך פסל אינם פיטולים את הסוכה, אבל מאחר והסכך הגוזל נפסל גם מון הפסוק של' לך' – מעתה נחשב הוא לשכך פסל, ואם כן יש כאן ארבעה טפחים סכך פסל – ותיפסל הסוכה.

אולם הגאון רבי שמואל רוזובסקי, ראש ישיבת פונייב' דחה תירוץ זה – מכח יסודו של הגרא"ש שkopf שהובא לעיל: שאף' מצוה הבאה בעבירה' איינו דין בקיים המצויה, אלא פסול בעטם החפצא, ואם כן גם פסל הסכך היה רק משום' מצוה הבאה בעבירה' הייתה הסוכה נפסלת בשני טפחים סכך פסל שפיטולים את הסוכה! גוזל, שהרי יש כאן ארבעה טפחים סכך פסל שפיטולים את הסוכה! דרך נוספת לסייע את קויהו התוספות, מובהת בשם הגאון רבי ברוך דב ליבוביץ מקמנינץ, בעל "ברכת שמואלי", שהביא נפקא-מיןה מעניינות: במקרה של אדם שנאל עצים וסידך בהם את סוכתו, ולאחר מכן נתן לו הגוזל רשות להשתמש בהם, שמיינו שכך גוזל הוא סכך פסל – תיפסל הסוכה מדין תעשה ולא מון העשווי, שהרי בשעה שישיכך את הסוכה היה הסכך פסל, אולם אם סוכה גולה הייתה היתה פסולה רק משום' מצוה הבאה בעבירה', אמןנית היהת מניעה לקיימים בסוכה זו מצויות ישיבה כל זמן שהיא גולה, אך

חלק קיומי: בלילה א' של סוכות, מצות עשה לאכול צוית בסוכה, וחיב כל אדם לחזור אחריו סוכה אף אם אין רוצה לאכול, כי חיב הוא לאכול, כפי שחייב לאכול מצה בלילה ט"ז ניסן ולהנחת תפילה בכל יום, ואם לא קיים מצה זו בלילה הראשון – עשה נגד רצונו יתברך. אולם בשאר הילילות והימים, אם אין רוצה לאכול – אין חיב, אלא שאם רוצה לאכול – מצות עשה לאכול בסוכה, והרי זה מצות ציצית, שאינו חייב ללבוש בגדי של ד' כנפות, אך אם לובש – חייב להטל בו ציצית.

והנה, הטעם שאינו יוצא מצוה הבאה בעבירה, הוא משום שהקב"ה אינו רוצה בכך, כמו שנאמר "אני ה' שונא גזל בעולה", ויאו זה לרצונו ששנגור יעשה קטגור, ומשום כך העשרה מצוה הבאה בעבירה לא יצא ידי חובתו כי אין זה רצון הקב"ה, אך זה רק במצוות חיזובית, שבה כיון שלא יצא ידי חובת המצויה – ממילא ביטול את המצויה, אבל במצוות שאינו חיזוביות אלא קיומיות, כמו ביטול מצות השם בעבירה – אמות שלא קיימים את רצונו יתברך, אבל גם לא ביטול את המצויה, ואין לנו רואים אותו שלבש בגדי ד' כנפות בלבד לא ציצית או כדי שאכל מוחץ לסוכה, אלא כדי שלא לבש בגדי ד' כנפות ולא אכל כלל, שהרי בפועל לבש ציצית ואכל בסוכה, אך מכיוון שעשה זאת באופן שאינו לרצונו ה', הרי זה כאילו לא קיים את המצויה, אבל לא נוכל לדון אותו כדי שביטול המצויה, שהרי בפועל קיימת.

מסום לכך, ישב ה"מנחת חינוך", נדרש הלימוד של לך –

למעוטי גולה", כי אילו הפסול היה מדין' מצוה הבאה בעבירה", לא יהיה זה פסל אלא בלילה א' של סוכות, שבו יש משום' חיזובית,

אך לא בשאר הימים והלילות של החג, שביהם המצוה היא קיומית". אבל לאחר המיעוט של לך", הרי סוכה גולה היא ככל סוכה פסולה, ובון בלילה א' ובין בשאר הימים – אם יש בה ביטול את המצויה.

*

אולם הגאון רבי שמואל שkopf, בעל "שעריו יושר", מושג על דברי ה"מנחת חינוך" וטוועו ש"ענין המmozע שהמציא המנחה-חינוך, לומר שבמצוות ציצית וסוכה אף שלא קיים מצוה מכל מקום לא ביטול מצות עשה – הוא דבר הרחוק מושך", כי היא אפשר רק אילו כוונת התורה במצוות ציצית היא לא אסור לבישת ד' כנפות בלבד ציצית, וכן בסוכה לאסור ישיבת קבוע מוחץ לסוכה, וזה עיקר המצואה: שבשעה שאוכל לא תהיה אכילתו מוחץ לסוכה ובשעה שלא לצורך ציצית – אז היו דברי המנחה-חינוך מובנים, שהרי אמנים הציצית בגדו והסוכה שבה הוא אוכל הון' מצוה הבאה בעבירה', ולכך לא קיים מצוה, אך גם לא עבר על האיסור, שהרי בפועל הטיל ציצית בגדו ושב בסוכה. אך לא לך היא הגדרת המצואה, אלא אף בשארימי החג אין גדר הרין מהו איסור לאכול מוחץ לסוכה, אלא מוטלת על האדם מצוה לאכול את אכילתיו בסוכה, ולמרות שאין הוא מחייב לאכול, מכל מקום אם אוכל – יש עליו חייב לאכול בסוכה ומחייב בזה מצאות ישיבה בסוכה, ואם כן, גם מצד' מצוה הבאה בעבירה' לא יוכל לשבת בסוכה גולה אף בשארימי החג, כיון שנחשה לאוכל חוץ לסוכה, ושוב לא נוכל לומר שימושים כך נדרשה הגמורה ללימוד מון הפסוק.

"מנחת חינוך" – מצווה שכח; "שער יושר" – שער ג' פרק יט; "זכרנו שמואל" – סימן בט, סעיף ה'

לא הייתה נחשבת לטוכה פסולה מצד עצמה ואין כאן חיסרונו של 'תעשה ולא מן העשי', וכשנתנו לו הנזול רשות ושוב אינה סוכה גולה – יוכל לצאת בה ידי חובתו.

ה'סוד' המופלא של השמחה עם בני הבית בבשר ויין...

ומשום כך מפליא ומתמיה הענין של ר' אילעאי, שר' אילעאי שהיה נזהר כל כך בכבוד רבותיו והיה מיחידי הסוגולה בנזון קבלת פני הרב, ובכל זאת משבח הוא את העצלנים שאינם יוצאים מבתייהם ברגל כדי שישארו עם נשותיהם ומשפחתם ולשם זה, אף במי שכל ימות השנה איןו יוצא מביתו מהמת העצלות, בכל זאת ר' אילעיזר משבחו, כי מtower של לא לשמה בא לשמה – יוצא שמאפי הכהנה לשמה את אשתו בחוג אף שלא לשמה – כדי לבטל קבלת פני הרב, אף שבזה תלוויים עניינים נשגים של תורה וכבוד התורה, והרי זה לכאורה נגד הכלל הידוע (קידושין לב:) "אבא אומר השקיני מים ומוצאה לעשות – הנה כבוד אביך ועשה כבוד שמים, שאתה ואביך חייכים בכבוד שמים", ומדוע לא נאמר גם כן בוגנו לשמחת החג: הנה מוצאה שמחת החג, להיות בצדota עם אשתו ומשפחתו, ועשה כבוד שמים של קבלת פני הרב, שהוא כבוד התורה וכבוד שמים, שאתה ומשפחתו חייכים בכבוד שמים! אבל – ביאר הגראי"מ לעסין – פליאה או היא רק מושום שאין אנו מבינים את מהות שמחת החג, ולפי מושגינו המוצמצמים אנו רואים בשמחת החג עם המשפחה עני של בוי אדים לחבריו, אבל שנעמוד על עני השמחה בכלל, ושמחת החג בפרט, אז נבוא לרומנים נפש גדולה המקיפה כל עניי התורה והחיקים הרוחניים, הן ענייני בין אדם לחבריו והן ענייני בין אדם למקום, אז בין גם מדוע ר' אילעיזר משבח את העצלנים שאינם יוצאים מבתייהם ברגל מפני שמחת החג עם המשפחה.

זה לשונו בעל "מסילת ישרים" (פרק יט): "אחד מענפי אהבת ה' הוא השמחה, והוא מה שדוד מזהיר ואומר (תהלים ק): 'עבדו את ה' בשמחה בואה לפניו ברנהה'."

כוונת "מסילת ישרים" היא לשמחה של כל עת וכל שעה ובכל מסיבות החיים שהאדם נמצא בהן, שהוא חייב להיותSSH ושמח בתור עובד ה', ושום גורמים חיוניים, אף יסורים וסבל, אינם צריכים לפקח את ההרגשה העומקה של המאמין יראה ה' ישר הלב, הרגשת היהוד והשמחה שזכה להכיר את קונו ויוצר. כי בכל רגע ורגע ובכל נסימה ונשימה צריך האדם לדעת ולהרגש את חסדי ה' כי לא תמננו, וגם כשהוא מתssiיר ביסורים קשים ומרמים – צריך להתראמץ לפקח את עניינו ולראות את אור החסד המרובה על הצל, כי גם מיסירות הנפש וקידוש ה' בשעת הסכנה והחרום היא עבודת ה', ואין UBUDOT H' אלא מתוך הרגשת שמחה, וגם על זה נאמר "עבדו את ה' בשמחה".

ואם על כל שנות חלדו נצטינו לעבוד את ה' בשמחה, על אחת כמה וכמה, במידה גדולה ומרובה וגודשה, צריכה להיות מצות השמחה נצטינו במילוי ב חג הסוכות. שמחה זו היא מיוחדת במנה ובדרגה עלונה ביותר, והיא צריכה לחדר ולעפוף בכל איברי גופנו ובמעמקי נשמתנו, ולהקיף כללה את כל כוחות נפשנו

כ: ח"ג, מעשה ברבי אלעאי שהלך להקביל פni דבי אילעיזר דבר בלבד ברגל, אמר לו: אלעאי, אין משובתי הרגל? שהיה רב אליעזר אומר: משבח אני את העצלנים שאין יוצאים מבתיין ברגל, דכתיב (דברים יז): 'ושמחת אתה וbeitך'. איך? והאמל רב' יעהק: מנין שחביב אדם להקביל פni רבו ברגל - שנאמר "מדווע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת" - מלכלי דבחדש ושבת מייחיב איןיש לאקבול אי' וביה! לא קשיא, הא דАЗיל ואתה בימיה, הא דАЗיל ולא אני בימיה".

מעשה ברבי אילעיזר שבת בಗיל העליו, בסוכתו של יוחנן ברבי אלעאי בקיסריו ואמרי לה בקיסריו, והגע חמה לסוכה. אמר לו: מהו שאפרוש עלייה סדין (לצל, שלא תשופר השמש, מי אסור מושום נוסף על אהל עראי שבת או לא? - רש"ג). אמר לו: אין לך כל שבת ושבת מישראל שלא העמיד ממני שופט. הגיע חמה להצ הsocca, אמר לו: מהו שאפרוש עלייה סדין? אמר לו: אין לך כל שבת ושבת מישראל שלא יצאו ממנה נביים, שבת יהודת ובנימין העמידי מלכלים על פי נביים. הגיע חמה למולחותי של רב' אילעיזר, נטל יוחנן סדין ופירש עלייה. הפסיק רב' אילעיזר טליתו לאחוויו ויצא (שלא רצה להתר את הדבר - רש"ג). לא מפני שהפליגו בדרכיהם, אלא מפני שלא אמר דבר שלא שמע מפי רב' לעולם.

משני אמר כי חז"ל אלה, הסמכים זה זהה – אמר הגאון רב' יעקב משה לעסין, מsgiving בישיבת "רב' יצחק אלחנן" בניו-יורק, ובעל "המאור שבתורה" – ראיינו מהו גודל החזוב של כבוד הרב, עד שכך הרבה דעתנו והרגשתנו להשיגם, ועד היכן הדברים מגיעים – שבגלל הרגשות כבוד הרב, אף בזושא אחד: "שלא לומר דבר שלא שמע מפי רבו", כדי היה ר' אילעיזר למנוע תורה והוראה מתלמידיו וכל ישראל, אפילו במה שנוגע לאפרושי מאיסורה, כמו עניון להוסיף או הול ארעי בשבת, שלדעת ר' אילעיזר הוא אסור – לא רצה לומר כלום כדי "שלא לומר דבר שלא שמע מפי רבו". וכל זה למה? רק כדי לגדול ולרומים כבוד התורה ונושאה ולעשות גדר סבירם, שלא יפרצו ויבואו לזלזל בתורה ויבזו את נושא דגל התורה.

במיוחד ראוי שנתבונן בגודל עני חותבת קבלת פni רבו ברגל, הנחשב כקבלת פni שכינה, כי בזה מראה שהוא מכבד את התורה ועל ידי זה ישפע שפע רב, ואינו לשער את הרושים הרוחני חזק של התלמיד בבואו לקבל פni רבו ברגל, שאז מתחילה תקופה חדשה בחיקם הרוחניים של חלק השנה. זהה השפעת כבוד הרב בחזוב. ויש גם זירות בבודד הרב מצד השילוי, כגון ר' אילעיזר שהיה מרגיש את כבוד הרב בתור טමל של כבוד התורה, ולכך נזהר שלא לומר דבר שלא שמע מפי רבו.

שמחת החג, עד שהיא תיהפַך קניין לו לכל ימי חייו, במובן של "נגילה ונשמחה בר".

יודעת תורתנו הקדושה את נפש האדם המתלבט בשבייל החיים הנשימים, והשמחה לעתים קרובות רחוכה ממנה, ועל כן היא בא לסייע לי, להדריכו ולהעלותו משמחה פשוטה ונשנית לדרגות נשמחה רוחנית אמיתי. וככה אמרו חז"ל: "ושמחת בחנוך" – אין נשמחה אלא בבשר ווין"; ואכילת הבשר ושתיית היין נחשבים למצוה, כי נשמחה הרציניות הטבעית המתעוררת על ידי הבשר והיין תועבר אל אפיקי הרות, והנפש תימלא נשמה עילאית רוחנית, ולכן כל מה שמביא מעטה, גם נשמחה בחברת אישתו ובני ביתו היא מציע להגעה למדרגת נשמה התכליתית. ומשום כך אמר ר' אליעזר שאינו לאדם יצאת מביתו לקבל פניו ברigel כ"ל לא איזל ואני ביוםיה", כי נשמחת החג תביא אותך להבנת תכלית הבריאה ותשפיע עליו טוב וחסד מקור החסד והרחמים!

"המיאור שבתורה" (ירוחלים תש"ד) – מסכת סוכה, עמוד קעט

הטמירים והנעלים; חילילים ישירו בנו כל מעיינינו בשבח והודיה ושמחה לאין סוף לפני בורא הכל, כי על כן הוכתרה תקופת חג זה בשם מיוחד "זמן שמחתנו", כדי שבו יוכל האדם להתעצם ולשאוב את השמחה במובנה האמתי לכל השנה.

כשם ש חג הפסח הוא "זמן חרותנו", המקפל בתוכו את כל עצמת ההרגשה של גאות הנפש והגוף, הרגשה של בני מלכים בני חוריון שכל אדם מיישר אל מרגוש עמוק בענשו וממנה מתעצם בו יסוד האמונה בה' "אשר הוציאיך מארץ מצרים", וכשם ש חג השבעות הוא "זמן מתן תורהנו", הזמן בו כל נפש מיישר אל מרגישה כאילו היא נישאת על כנפי נשרים למעמד הר סיני בצד לשמיוע מהבוועות הראויים לו. אשר הוציאיך מארץ מצרים, והוא מעיצים כל אדם מיישר אל בנשימותיו ומהותו את קבלת התורה הנצחית ומתאחד על ידה עם הבורא, כביכול – כך גם בסוכות, "זמן שמחתנו" צריך ומחוויב כל אדם מיישר להיות כלו נשוף בשמחה עצומה וכבריה עד אין סוף, נשמה הדוחה כל צל של עצב ודכאו, נשמה מכף רגל עד הראש. בחג זה צריך איש ישראל לצאת ולהתפשט מכל דבר העולול להטיל עליו איזה צל של עצבות ולהתמזג כליל עם

פריסת סדין – הדין לעניין שבת תלוי בעניין סוכה

החמה נכנסת לטוכה אך לא הגעה לגוף האדם – בזאת נחלקו רשי' ורבינו תפ' לרשי' אסור ולר' מת מותר.

ומוסף הט"ג, שיש נפקא-מינא בחלוקת זו גם לעניין שבת לעניין אם נחשב כאוהל או לא. שכן כתבו הירושפוס ולייל טו. בשם ר"ת) שכל מחיצה המועילה להתריר בשבת, הרי היא כדופן שלישי של סוכה, שהוא חשוב, ומילא אסור לעשות מחיצה שכזו בשבת, אבל אם המחיצה אינה חשובה, הרי היא כדופן רביעי של סוכה, ומילא מותר לעשותה בשבת ואין זה אזהר. הרי שאיסור שבת לעניין אוול תלוי בהקשר סוכה, וכן להיפך: היתר שבת הוא בדבר שאינו ראוי להקשר סוכה.

ואף לעניין פריסת הסדין לעניין אוול בשבת, יש קשר בין דין שבת לדין סוכה: אם יש היתר לעשות את המחיצה בסוכה – מילא איינו נחשב אוול בפני עצמו ומותר לעשות זאת בשבת, אבל אם הוא אסור בסוכה משום שהוא אוול בפני עצמו – בשבת יהיה אסור לעשותות כך. כללו של דבר: כל מה שהוא חשיבות אוול בסוכה – נחשב אוול בשבת.

לפי זה, יتبادر להפלייה המעשה אודות רבי אליעזר ור' יוחנן, כי בתחילת אמר לר' יוחנן בדרך רמז שסדין פסול בסוכה ומילא מותר לעשותות כך בשבת. וכך רמז לו בדבריו את הפסול: כי רבי אליעזר לטעמו (בהתחלת פרק א' מסוכה) שסוכה הוא ארך לעניין קבוע שהקיפו את ישראל במדבר, ורמז לו פסול הסוכה מכח המאמר "אין לך כל שבת שלא העמיד שופט", ואם כן נצטרך להקשota: למה לא העמיד שבת שמעו שופט והתשובה היא: משום הזנות, והעונש היה באותו מעשה זנות – שנחכרו מהם ענני כבוד, כפי שפירש רשי' (פרישת בלוק) שנקלפו ענני קבוע משפט שמעו שחטא�, כמו שנאמר "והוקע אוטם נגד השופט", ומילא הסתלהקה מהם קדושת ענני כבוד ולא ישבו בסוכה, וכך יהיה גם כאשר פורס סדין בסוכה, שהוא כאמור חסר הסכך הקשר, כי הפסול עושה את

լפ': מעשה בני אליעזר ששבת בגליל העליון, בסוכתו של יוחנן ברבי אלעאי בקיסרי ואמוני לה בקיסריון, והגע מהה לסוכה. אמר לו: מהו שאפירוש עליה סדין. אמר לו: אין לך כל שבת שבת מיישר אל שלא העמיד ממנו שופט. הגע מהה לחזי הסוכה, אמר לו: מהו שאפירוש עליה סדין? אמר לו: אין לך כל שבת ושבת מיישר אל שלא יעוז מנא נביים, שבת יהודה ובנימין העמיזו מלכים על פי נביים. הגע מהה לਮוגളות של רבי אליעזר, נטל יוחנן סדין ופירש עליה. הפסיק רבי אליעזר טלית לאחריו ויצא. לא מפני שהפהילו בדברים, אלא מפני שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו לעולם.

ביאור נפלא במעשה מופלא זה, כתב הט"ז (אורח חיים תרכט ס"ק כב):

שכך לכוארה יש לתמוה: אמנם רבוי אליעזר לא רצה להשיב על שאלתו בעניין הסדין, אך למה אמר לו בתגובה דока בדברים אליו וודע: למה לא שאל ר' יוחנן בפעם השלישי, אלא פרס את הסדין מאליו? ובויתר קשה, שהרי אמרו במדרש וילקוט, תחילת ספר שופטים, שכל שבת היה לו שופט – חוץ משמעו מפני הזנות שעברוبني השבט שלו, ואיך אמר כאן "כל שבת היה לו שופט"?

עוד הקשו על התוספות ולעיל י. בד"ה פריסת שתממו על שיטת רשי' שפירש ש"פריס עלייה סדין" שפסול, הוא כאשר הסדין מגין על האדם היישב מן החמה ומון הקסמין – והלא כאן ראיינו שר' יוחנן ברבי אלעאי כשהגיעה חמה למרגלותו עמד ופרש לעליי סדין, ומהי הקושיה, הלא מסקנת הסוגיא שמעשה זה ארע בריגל אחר ולא בסוכות?

והוא מפרש, בהקדימו ג' חילוקי דין שיש בעניין סדין בסוכה: אם לא הגעה החמה לתוך הסוכה, אלא רק קרוב לה – הכל מודים שאסור לפורס סדין, והמגעה החמה לגוף האדם – לדעת הכל מօטור (וכך היה המעשה בסוכתו של ר' יוחנן בן אלעאי), אך אם

את דוד ופסקה מלכות שאול, ועל כך כבר אמרו יומא כב): "כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמריה סייעיה: שאול באחת – ועלתה לוי, דוד בשתיים – ולא עלתה לו", ואם כן ראיינו שאין לנו להרהר אחר מעשה השם יתברךichel דרכיו אמת אף שנראה כסותר, כך גם מנהגם של ישראל כלום אמת.

נמצא שלפי האמורים בסוכה שהוא פסול, מミלא אסור לעשות כך בשבת, כי יש כאן חשיבות אוחל, ולדיות המכשירים בסוכה וסוברים שאין זה אוחל, ממילא מותר לעשות כן בשבת, וכשהיינו חמה לרגליו, אז מותר לדעת הכל בסוכה, ממילא מותר לעשות כן בשבת, וכן רצח ר' יוחנן לדעת מה יאמר רבי אליעזר על כך, אך רבי אליעזר הפשיל בגדיו לאחריו ויצא, כי אילו היה יווש – היה נראה שאומר בפירוש שמותר לעשות כן בשבת, כי אין כאן חשיבות אוחל, והוא לא רצה לומר מה שלא שמע מרבו, ועל זה סיימה הגמרא: "לא שהפליגו בדברים, אלא שלא אמר דבר שלא שמע הרבה", כלומר: שכונתו לא היתה להפלגת דברים בעצמה אלא להורות שאינו רוצה לומר בפירוש מה שלא שמע מרבו.

ומכל מקום, אנו למדנו מכך שכיוון שמותר לעשות כן בשבת מצד הדין – מותר גם בסוכה, ועל כן הביאו התוספות ראייה שמותר אף לעניון סוכה – למatters שלפי המשקנא מעשה זה לא היה בסוכות אלא בחג אחר.

ט"ז – אורח חיים סימן תרכט, ס"ק כב

הקשר כמו שאינו ואם כן הרי הוא כאילו יווש חוץ לסוכה, וממילא בשבת אסור לעשות כן.

והנה, ר' יוחנן ביקש מתי מותר לפרסוס סדין, וכאשר הגיע חמה לתוך הסוכה שבזה יש סברא לכך ולכאן כמו שהובא לעיל שזו מחולקת בין רשי לרביבנו-תמס), רמז לו בזה שיעשה כמנהג בני ישראל, והרמז לכך הוא במה שאמר לו שכל שבת העמיד נביין, וזה מעין מה שמצאננו בגמרא (פסחים סו), שהיה ספק אם קרבנו הפסק דוחה שבת או לא וכו', אמרו להלן: רבוי, שכח ולא הביא סכין מערב שבת מהו? אמר להן: הלכה זו שמעתי ושכחתי. אלא, הנה להן בני נביאים הם – בני נביאים גדי – תוחבו בין קרבינו. ראה שפסחו טלה – תוחבו בצמרו, מי שפסחו מפי שמעיה ואבטלוו", ואף כאן אמר לו רבי אליעזר שכל שבת העמיד נביין וממילא הם כולם 'בני נביאים', ועל כן יש להנוג בפי המנהג שישראל נהוגים.

והוסיף ואמר לו: "שבט יהודה ובנימין העמידו מלים על פי נביאים", כדי שלא יתמה ר' יוחנן על כך שראה את ישראל לפעמים נהוגים איסור ולפעמים היתר, ואם כךDOI שמנהג אחד הוא שקר וזייד נאמר 'בני נביאים הם'? והתוויז זהה הוא בדברי הגמרא עירובין יג): "אף על פי שאלה מטהרין ואלו מטהמיין, אלו ואלו דברי אלוקים חיים", והלא אף לעני מינוי מלים ראיינו ששמדו על עשה שני מעשים סותרים: בתקילה המליך את שאול, ו"כל הפסיקים לו גוזלה פוסקים לו ולדורותיו אחוריו", ואחר כך המליך

הකבלת פni רבו – בחודש ושבת, או ברגל?

תלמיד כפי קירובו לרבו, כי אם הוא בעיר – חייב לראותו בכל יום ולא סגי בלואו הכי, ואם הוא חוץ לעיר ממקום קרוב – פעם אחת בשבוע או בחודש, וזה שאמר 'מודוע את הולכת אליו הימים לא חדש ולא שבת' (יש משעה) שראיתו אותו, ואם הוא במקום רחוק – יש לו לראיונו פעם אחת ברגל, ולא חוץ ר' יצחק להזuir אל לא למי שרבו במקום רחוק, שלא יתעצל לראיונו, ושבת נמי דנקט כולל גם יום טוב".

הוסיף על כך הגאון בעל "ערוך לנר" (בסוגיתנו):
לכארה, מניון לו ר' יצחק חילוק זה בין מי שגר קרוב לרבו לבני מי שגר רחוק ממוני אלא, הוא מיישב, הדיקו הוא מילשו השונמית שאמרה לבعلה: "ארוצה עד איש האלוקים ואשותה", ולכארה המילה "ואשותה" מiotrat, שהרי ודאי כוונתה לשוב? אלא, כך הייתה כוונתה: למה אתה שואל, הלא רגילים אנחנו ליכת אל איש האלוקים ולשוב מיד? ובבעל השיבה באמורו "לא חדש ולא שבת", דהיינו, שאין חיוב בחודש שבת אלא כשיollow לשוב, ואילו ברגל, שבו קבלת פni רבו הוא קבלת פni שכינה, סברא היא שיהיה דינה כמו עליית הרجل לירושלים, שצרך ליכת גם חוץ לתהום, אבל על כל פנים צרך לשוב באותו יום, שם לא כן הרי הוא מבטל את מצות שמחת אשתו.

ה"ערוך לנר" מבאר, שודאי כוונת הריטב"א לחול המועד, שבו ניתן ליכת מחוץ לתהום, אולם מרש"י נראה שמצוות קבלת רבו ברגל הוא דוקא ביום טוב ולא בחול המועד, ולכן פירש שיכול לשוב ביוםיו, דהיינו שהוא בתוך התהום, ולשיטת רשי מבאר ה"ערוך

כ": תנ"ז ובן: מעשה ברבי אלעאי שהלך להקביל פni ובב' אליעזר רבנו בלבד ברגל, אמל לו: אלעאי, אין משובתי הרגל? שהיה רב אליעזר אומר: משבח אני את העצלן שאין יוצאן מבתיהם ברגל, דכתיב 'ושמחת אתה וביתך'. אינן? והאמו רב' יצחק: מנין?
שהייב אדם להקביל פni רבו ברגל – שנאמר 'מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת' – מכלל דבחודש ושבת מיחיב*אייש לאקבול* אפי רביה! – לא קשיא, הא דזיל ואותי בימיה, הא דזיל ולא אני את בימייה.

במסכת ראש השנה (טז): הובאו דברי רב' יצחק עם סיום שוניה: 'מכל דבחודש ושבת איבעי לה למיזל'.
והנה, ראשונים ואחרונים רבים לעסוק בדרכה זו, שהתמייה שבה מבצתת וועלה מאליה: הלא רב' יצחק מבקש למילוד חיוב להקביל פni רבו ברגל, בעוד הראייה שהבאי משאלת בעל השונמית כלפה: "מדוע את הולכת אליו הימים לא חדש ולא שבת", היא על ראש חדש ושבת, ולא על רגל, וכי רב' יצחק עצמו סיים ואמר: "מכל דבחודש ושבת איבעי לה למיזל" ולගירסת הגמara בראש השנה או "מכל דבחודש ושבת מיחיב איניש לאקבולי אפי רביה" (lagiorst לפניו בסוכה), ואילו ראייה לחיוב הקבלת פni רבו ברגל – לכארה אין כאן כלין?

זאת ועוד: מדוע השמשיט רב' יצחק את מה שכו אנו לומדים מן הפסוק: חיוב להקביל פni רבו בחודש ושבת? ותירץ הריטב"א (ראש השנה, שם, מעין זה גם רבינו חננאל שט): "יש לומר דר' יצחק תפס קצת האחרון, כי הקבלה היא בכל

אני בונה אותו ואין אתם עולמים שלוש פעמים בשנה, אלא כל חדש וחודש ובכל שבת ושבת אתם עתידיים להיות עולמים... והיאך הם באין ראש חדש ושבת מסוף העולם? אלא העבים באין וטוענים אותם ומביין אותם לירושלים, והם מתפללים שם בוקר, והוא שהנביא מילון ישעיהו ס, ח): מי אלה כעב תופינה וכינויים אל ארובותיהם".

וטעם הדבר פשוט, כי באמת היה מושג הרואי בזמן שהיה בית המקדש קיים, עללות לרגל להראות לפני' גם בכל ראש חדש ושבת, אלא שרחוק המקומן מען זאת, כי לא היו יכולים לבוא ולשוב לבתייהם, אולם בזמן הקץ יבואו העבים ויטענו אותם לשם ויחזירוםשוב באותו היום לביהם, וכדברי הפסיקתא, אז באמת היו חיבים עללות בכל שבת וראש חדש להראות לפני'.

נמצא לפיזה, שאף בזמן זה אם אדם יוכל ללכת ולהזoor בו ביום – חייב לקבל פניו רבו גם בראש חדש ושבת, ועל כן כשאמרה השונמיה: "ארוצה עד איש האלוקים ואשובה", השיבה בעלה: "מדוע את הולכת אליו לא חדש ולא שבת היום". ואמנם, ברגל חייב לקבל פניו רבו אפילו לא יכול לחזור בו ביום, כפי שהייתה הדין ברגל בזמן שהיה בית המקדש קיים (שהרי אף הנשים היו צדיקות לבואה עם בעלייהם לירושלים, או כדי שבעליה ישמה או כדי לאכול משלמי שמה), וראה להלן.

ריטב"א – ר"ה טז; ערוך נר – סוכה כז; שו"ת זכרון יוסף – או"ח סימנו י'

לדר" באוון הפוך את החילוק בין חדש ושבת לבין רגל: בחודש ושבת החיווב הוא אף חוץ לתחים, ועל כן יילך מערב שבת אף שלא יוכל לחזור לבתו בשבת, כי אין מצוה לשם את אשתו בשבת, אבל ברגל החיווב הוא רק בתוך התחים, כדי שיוכל לשוב לבתו בו ביום ולקיים מצות שמחה עם אשתו בחג, ורק יצחק דבר על חיווב להקביל פני רבו ברגל – כאשר הוא נמצא בתוך התחים.

בדומה לכך ובתוספת דרביהם, ביאר הגאון רבי יוסף שטיינגרט מפיורדא, בעל שו"ת זכרון יוסף (אורח חיים, סימן י):

ר' יצחק סבר שברגלו החיווב הוא אפילו מזמן איזיל ואתי ביוםיה, אבל בשבת וראש חדש איןו חייב אם איןו יכול לשוב בו ביום, שכן טעם החיווב לקבל פניו רבו ברגל הוא משומן ובזמן שבית המקדש קיימים הינו מחוביין להראות את פני האדון ה' ברגל, ועתה שאין בבית המקדש קיימים, חייבים אנו להקביל את פני רבותינו ברגל במקום זאת, כפי שאמרנו חז"ל וילקוט פרשת כי תשא, שצ"ג על הפסוק "והיה כל מבקש ה' יצא וגוי" שכל המקבל פניו ז��ן כאלו מקבל פניו השכינה, וכן אנו בהקבילנו פניו רבותינו ברגל – הרי זה במקומות הקבלת פניו שכינה שבבית המקדש.

מעתה יתבאר היטב הלימוד מדברי השונמיה, שכן אמרו בפסיקתא רבתי (פיסקא א), על הפסוק "והיה מדי חדש בחודשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשך להשתחוות לפני" – אמרו: אימתי את מחזירנו לאותו הכבוד? הרי כמה זיין שחרב בית חינו וכוי' מתי אבוא ואראה פני האלוקים! אמר להם: בני, בעולם הזה כמה פעמים הייתם עולמים? לא שלוש פעמים בשנה? כשיגיע הקץ

הדיוק: ממה שהקדים 'חודש' לשבת'

ואף בפסקוק שמננו למד ר' יצחק, מתבקשת תמייה דומה: מדוע אמר לה בעלה "לא חדש ולא שבת", והלא שבת קודמת לראש חדש? אלא, מכאן ש"שבת" כוונתה לרגל, ולא לשבת!

מעין זה כתוב בעל ה"חפהלה" בספרו "פנים יפות" (סוף פרשת ראה): "חודש" זה ראש השנה, ו"שבת" זה יום היפורים שעלייו נאמר "מערב עד ערabbat shabat" (ונראה שרבי יצחק למד רגלי ר' וזה ב', ויש לעיין).

טורוי אבן – ר"ה טז; ביאור הגר"א ל"סדר עולם" – פרק ג'; "פנות" – סוף פרשת ראה

*
על תמייה ה"טורוי אבן": למה נאמר בפסקוק "לא חדש ולא שבת", הרי שבת תדריך יותר מרأس חדש והיה לו לומר "לא שבת ולא חדש", אמורים העולם שהגאון רב' חיים – בן מרן הגר"ז מבрисק, ישב זאת בדרך חידוד:
הלא הפסוק אומר "לא חדש ולא שבת", דהיינו: בעלה של השונמיה תמה, שהרי יום זה הוא רأس חדש ואינו שבת. והנה, מספר הימים בשנה שאיןם ראש חדש (וזה יינו: כל ימות השנה פחות י"ב או י"ג ראשי חדשים) הוא הרבה יותר מאשר מספר ימים בשנה שאינם שבתוות (זה יינו: כל ימות השנה פחות חמישים ימים ויותר), ואם כן ה"לא חדש" הוא תדריך יותר מה"לא שבת"...

כשהתלמידים מסתלקים – יכולות הנשים להגעה

רגל, והלא אף הוא יומא דמפני ריבנו? אלא, מוכרים אנו ללימוד מהה שלא הזכיר רجل, שחייב אדם להקביל פניו רבו ברגל, ועל כן גם ברגל אסורה האשה ללבכת בית הרוב, אלא רק בחודש ושבתו, שאז התלמידים בביתם.

או כוונת סיום דברי הגمرا: "מכל דבחודש ושבת אייבע עלי למיזיל", ככלומר: רך בחודש ושבתו, אבל לא בשאר ימות השנה ואף לא ברגל, ומכאן למדנו ש"חייב אדם להקביל פניו רבו ברגל!"

ודבר依 פ"י חכם חן!

"חנוכת התורה" – ליקוטים, אות ר'

באיור נפלא בדברי ר' יצחק ובתמיות שעלי, אמר הגאון רבי העשיל מקרaka, בעל "חנוכת התורה":
mobaa b'spafim, she'asa la taluk lebit ha-rav, shma yitnu ba ha talmidim at uniyahem v'yibao liidi ha-heror, v'lo rik bi-yomam d'mefari rbeno v'b'yom ha-penura, casher ha-talmidim aimim shohim be-bayit rbas, motteret ha-asha l-lalcet bayit ha-rav.
me'utah, zo coonat ha-psuk: "modu' at holca'at alio yom", v'halo asha asora l-lalcet al ha-rav, sh'harri "la chodesh vla shabta", v'ams co n'matzaim sh'm ha-talmidim. canan midikat ha-gmara: modu' la azkir n'm

casher ha-shfu ba drach tzadik – חובה להקביל את פניו!

או כוונת רבי יצחק: "חייב אדם להקביל פניו רבו ברגל, שנאמר 'מודע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת' – מכלל בחודש ושבת אייבעי לה למיזיל" – "לה" בדוקא וככירות הגمرا בראש השנה – המלקטו, כי הנקבות, מאחר והן מקובלות את השפע מהצדיק אף בשבת, לכן הן חייבות לקבל את פניו אפילו בשבת, ומכאן למד רבי יצחק שהזכירים אינם חייבים לקבל את פ"ר רבם בשבת, שהרי בשבת הם מקבלים את השפע מאת הקב"ה עצמו, אבל ביום טוב, שבו השפע בא דרך הצדיק, על כן חייב אדם להקביל פניו רבו ברגל!
"אהבת יהונתן" – הפטרת יום ב' דשבועות; "ליקוט הגרשוני" – סוף מסכת מגילה

וכך ביאר הגאון רבי יהונתן aiyibshiz, bespuro "אהבת יהונתן" (הפטרה ביום ב' דשבועות):
casher yisrael colom ha-tem zikkim, ha-kab"ha meshpi'ul lahem be-atzmam, abel cashain oushim rezono, az ha-kab"ha meshpi'ul le-zidak – v'mon ha-zidak yozca ha-shfu li-yisrael. azk k'l zo hoa bimot ha-chol, abel shabta – ha-kab"ha meshpi'ul yisirorot li-yisrael, af cashain oushim rezono.
vromzo ledaber – b'dvarim ha-mishnana (cavotot ha-ch), "hemshera at ashto ul yidi shelish", kolom: ul yidi ha-zidak, "avoclet umo shabta le-shabta".
v'zo rok shabta, abel b'ym tov ha-shfu ba min ha-zidak, v'leno chayiv la-hakbil p'nei rabu b'rgel. azk k'l zo hoa be-zekrim, shmekbelot shabta at ha-shfu m'ha-kab"ha uzmo, abel ha-nekbot makbulot gam shabta ba-amzutot ha-zidak.

בין רבו – לגודל הדור

רבו או פניו מי שגדול ממנו בחכמה, יכול לעבור בה (בתוך אמת המים בשבת), ביאר, שברוגל יש חייב להקביל פניו רבו, ואילו בשבת וחודש אין חייב, אך מכל מקום יש בכך מצוה.
וביאר הגאון בעל "מחצית השקל", שה"מן אברהム" למד זאת מכח הקושיא על ר' יצחק, שאמר "חייב אדם להקביל פניו רבו ברוגל" והביא לכך ראייה מן הפסוק "לא חדש ולא שבת", ולכן יש שברוגל יש חייב גמור לקבל את פניו רבו, וככלשונו: "חייב אדם להקביל פניו רבו ברגל", אך בחודש ושבת אין זה חייב אלא מצוה.
"סדר היום" – יום א' דפסח; מן אברהム – אורח חיים סימנו שא סעיף ד'; מחצית השקל – שם

bespuro "סדר היום", miyish ha-gaon rabi moshe ben mcri, shema shel-madno mun ha-psuk shish chayav la-kbil p'nei rabu g'm b'chodesh v'shabta – hoa rak legavi alishu, shehia nabi v'roben shel yisrael, v'maza l'mod r' yitzhak shish la-kbil p'nei rabu shehaino gedol ha-dor ul k'l p'neim b'rgel v'dibrio yataimo rak la-geiroset ha-gmara barash ha-shna, azk la lanuirat ha-gmara basoka, shem na'amra: "mcclal d'chodesh v'shabta mi-chayiv aiinish la-kabil avi rabba", harri shem barbo stam ish chayav la-hakbil p'nei rabu b'rgel.
ha-gaon baul "manu avraham" (אורח חיים סימנו שא סעיף ד'), ul ma sh'catav sh'm ha-machbar: "haya holk'd le-dbar mitzva, ganu la-hakbil p'nei

מה מה הנשים פטורות?

לבכת, כי בהליכתה היא עוברת על "בל תוסיפ"! וראה להלו בעניין חייב השוננות במצוות זו, שהזמננו גראם, יסוזו הנפלא של הגאון בעל "פנוי יהושע", והמסתער – המלקטו).

ישוב חריף כתוב הגאון בעל "חתם סופר":
לכארה יכולנו להוכיח מפסוק בתורה שיש חייב להקביל פניו רבו ברגל, שהרי נאמר (שמות לד, כג): "שלוש פעמים בשנה יראה כל צורך את פניו ה' אלוקיך", והלא ידוענו ש"את" הוא לרבות

ההוכחה שחייב אדם

הגאון רבי צבי הירש – מהר"ץ חיות, תירץ לפ"י שיטת רשי (ראש השנה לג). שאםossa uvesha mezahha sh'mon ha-din ya'afotot minnah – uvurat ha-yia ul "בל תוסיפ", v'ha-kiblat fenim b'rgel, am ha-yia mezahha – noshim petrotot minnah, sh'harri zo mitzot usha sh'ezmanu grama, v'az k'on amar la-beulah rak "la chodesh vla shabta", ci b'chodesh v'shabta asha reshait la-hakbil p'nei ha-rav, ci ain zo mitzva (chiobiyta) la-anashim, ma sheaino co b'rgel, sh'anashim chayibim la-hakbil p'nei rabim – asora ha-asha

רגל" – מכאן שברגלו אסור לאשה להקביל פנוי הרוב, שכן נאמר "זוכרך" למעט הנשים, ומכאן שלגביו אנשים זהו חייב גמור, ועל כן פסק ר' יצחק: "חייב אדם להקביל פנוי רבו ברגל".

ודברי פי חכם חן:

מהר"ץ חיות – ראש השנה טז: "ספר הזכרון" (ירושלים תש"ז), עמוד עז

*
ישוב נוספ', מביא ה"חתם סופר" בשם הגאון רבי אברהם אביש, אב"ד פפ"מ:
בגמרה, מוסום שרשות בעלה עלייה, ואם כן, מאותו הטעם פטורות הנשים אף מצות הקבלת פנוי הרוב ברגל, מוסום שרשות בעלה עליה ויש לה לטירות בצרבי הבית. אולם בשבת, שאין לה לעשות שום מלאכה, וכן בראש חדש שנהגו הנשים שלא לעשות מלאכה (אוורה חיים, סימנו תיז) – לכן בשני מועדים אלו צריכות הנשים לקיים מצות הקבלת פנוי הרוב.
הנשים, לעומת זאת, חייבים ללבת להקביל פנוי רבו ברגל!
חתם סופר" על התורה – בראשית, עמוד עז

תלמידי חכמים (פסחים כב), אך יש להסתפק בדבר: האס הריבוי הנדרש מ"את" הוא כאילו מפורש הדבר בפסק בפירוש, והרי זו מצות עשה וחיוב ממש, או שמא אין זו אלא מצוה בלבד, אך לא מצות עשה וחיוב ממש.

ויש נפקא מינה העולה מחיקירה זו: אם נאמר שזהו חייב ממש, אם כן המיעוט "זוכרך", שמננו דרשו (חגיגה ד) "זוכרך – להוציא הנשים", מתייחס אף למצוה להקביל פנוי רבו, ואם כן נשים אינן חייבות במצבה הקבלת פנוי הרוב ברגל, ויתירה מזו: לשיטת הסובר (עירובין צו): "נשים אינן סומכות רשות" – יהיו אסורים להקביל פנוי רבו ברגל, אלא רק בחודש שבת שאין חייב להקביל בהם את פנוי הרוב מפורש בפסק.

אבל אם נאמר שהריבוי מ"את" אין משמעו מצות עשה וחיוב ממש, אלא מצוה בכללם, אם כן "זוכרך" איןו כמעט נשים מהקיבלת פנוי הרוב, אלא רק מהקיבלת פנים בערתא.
מעתה, ר' יצחק בא להוכיח שחייב אדם להקביל פנוי רבו ברגל, ואינו זו מצוה בכללם אלא חייב גמור, מוסום שהריבוי מ"את – לרבות תלמידי חכמים" הוא חייב גמור, הביא לכך ראה נפלא מה ש אמר לה "לא חדש ולא שבת", ולא הוסיף ואמר לה "ולא

הקבלה פנוי רבו – לאחר החורבן, במקום העליה לרגל

לדבריו, כך יתבארו דברי הגמרא: "חייב אדם להקביל פנוי רבו ברגל" – בזמן זהה, שנאמר "מדוע את הולכת אליו הים לא חדש ולא שבת" – מכלל דבחודש ושבת מחייב איש לאקובולי פנוי רבייה, כלומר: בזמן שבית המקדש היה קיים כך היה החיוב, ומכאןanedו שבזמנו הזה, שאין לנו עולמים לרגל, חייב אדם להקביל פנוי רבו ברגל!
להלן טובא שיטת הגאון בעל "נודעbihoda", הסובר להיפך, ולדעתו החיוב להקביל פנוי רבו ברגל היא דוקא בזמן המקדש, אבל לאחר החורבן אין חייב כלל.
"אהבת יהונתן" – הפטרת פרשת החודש

וכך ביאר הגאון רבי יהונתן אייבשיץ, בספרו "אהבת יהונתן", את פשר הסתרה בין תחילת דבריו של ר' יצחק – המדבר ברגל, להמשך דבריו – שהוא מוכיח משbat וחודש:
בזמן שבית המקדש היה קיים, היה החיוב להקביל פנוי רבו רק בשבת ובראש חודש, שאז אין חייב לעלות ולהיראות בבית המקדש, אבל בשלוש רגלים, שבהם עולים לירושלים, לא יתכן חייב להקביל פנוי רבו.
אולם בזמן זהה, לאחר שבית המקדש חרב בעוננותינו, למד ר' יצחק שיש לקבל פנוי רבו שהוא מקבל פנוי שכינה, זכר לחיוב לקבל פנוי שכינה בעת העליה לרגל לבית המקדש.

"חודש ושבת" – חודש הרוגל ושבוע הרוגל

האלוקים" – ודאי שהוא יום לא היה שבת וגם לא מועד. ובראות בעלה כי היה ממהרת לרוץ באותו יום עד איש האלוקים, התפלא ואמר לה: הלא עתה – בזמן הקציר – לא חדש החג, ובודאי שלא שבוע החג, ואם כן מדובר את הולכת הימים?
ואנו שמענו מותו דבריו, שבימות החג כן היה נהוג לרוץ עד איש האלוקים. זריזים היו מקדימים ביום "חדש כללה" (כפי שנקרה לאחר מכון בבל), והמאחרים גם הם בא בשבת שלפני החג, שאז דריש בהלכות החג, ומכאן ראייה ברורה שעicker חייב קבלת פנוי הרוב בתקופת הרוגל, ואם רבי אליעזר אמר שלא לצאת בחג עצמו כאשר אינו יכול לצאת ולשוב בו ביום, מושום "ושמחת אתה וביתך" – ודאי יודה שחייב אדם להקביל פנוי רבו ביום "חדש כללה" ו"שבתआ דרייגלא"!
ועלולות, אותן יג

הסביר מקורי, כדרכו, כתוב הגאון רבי ראנון מרגליות, בעל "Marginiot Haim":
ידוע כי לפנים בישראל התאספו המוני העם לשמעו תורה מפני הרוב ב"חודשי כללה" – אלול ואדר, שהם החודשים הקרובים לחגים המסורתיים במצות. וביחד בא בשבע שפנוי הרוגל, כאמור בגמרה (ברכות ו: ועוז): "שבתआ דרייגלא", וברש"י שם: "שבת שלפני הרוגל, שהכל נאספין לשמעו הלכות הרוגל". כמובן שבס ברגל עצמו היו דרישים "הלכות חג בחג".
נמצא, איפוא, שהיו שלושה זמנים המיועדים לקבלת פנוי הרוב: הזריזים באו חדש לפני החג, המאחרים באו שבוע שלפני החג, והעצילים באו לרגל עצמו.
מעתה, כאשר אמרה השונמית לאישה בהיותו עם הקוראים: "שלחה נא לי אחד מן הנערים ואחת האתונות ואורצת עד איש

הקבלת פni רבו – והמחלוקת אם חייב לשמה את אשתו ברגל

ורבי אליעזר האם בכל אופו חייב להקביל פni רבו ברגל, או רך כשיחזר בו ביתו, לעליינו לבאר מהו טעם מחלוקתם.

אבל פיorda אמר על כך ביאור נפלא:

בגמרא וראש השנה וначלו ר' זира ואבוי: אבוי סבר "אשה בעלה משמחה", מושם שאנו מפרשין את "ושמחת בחקך" כאלו נאמר "ושמחת", ואם כן רבי אליעזר יסביר כאבוי, ולכן כשהיה בית המקדש קיים הייתה צריכה לעלות עם בעלה לירושלים ברגל, כדי שיכל לשמחה שם בשער שלמים, ובזמן שאין בית המקדש קיים, צריך לפי זה להיות בביתו, כדי לשמחה עם שאר בני ביתו בראשם (פסחים קט). ולכן אמר רבי אליעזר שהחייב לעלות לרגל רק אם איזיל ואתי ביוםיה.

אבל רבי יצחק סבר בר' זира, שאשה עצמה חייבת בשמחה, כי "ושמחת" נקרא כפשו, שחיבב כל אדם לשמה בחג, ואמנם בזמן בית המקדש היה צריכה לעלות ולהביא שם שלמי שמחה, ולא כן בזמנו הזה, ולדבריו אין בעלה צריך להיות בביתו כדי לשמחה, אלא היא עצמה צריכה לשמה בビיתה בגדי צבעוני, ולכן סבר רבי יצחק שהחייב להקביל פni רבו ברגל אף אם הוא במקומות רחוק מביתו ומעירו, שאינו יכול לשוב לביתו ביוםיה.

איינו צריך להיות שם לשמה את אשתו. ולפי זה יש לומר שהרמב"ס לשיטתו, שפסק בר' זира (פרק יד מהלכות מעשה קרבנות הלכה יד ופרק א' מהלכות חגיגת הלכה א'), כמו שתכתב ה"לחם משנה" בפירוש (בחולכות מעשה קרבנות), ומובן ממשום כך היטב מודיע כתוב הרמב"ס בסתם "חייב אדם להקביל", ולא חילק בין איזיל ואתי ביוםיה או לא, והדברים כתפור ופרח!

שוו"ת "זכרון יוסף" (פיorda תקל"ג) – אורח חיים, סימן י'

הרמב"ס (פרק ה' מהלכות תלמוד-תורה הלכה ז') כתב: "חייב אדם לקבל את פni רבו ברגל".

והקשה ה"כسف משנה": הלא בוגמרא הקשו על רבי יצחק, שהידיש דין זה, מדברי רבי אליעזר שאמר "משבח אני את העצמוני שאינו יוצא מabitohn ברגל", ותיריצו: "לא קשיא, הא דזイル וatoi ביומיה, הא דזイル ולא אתי ביומיה", ולמה לא חילק הרמב"ס אם יכול ללבכת ולהזoor בו ביום או לא? וтирץ, שהרמב"ס סבר שכיוון שרבי יצחק אמר בסתם "חייב אדם", נראה שסביר שבכל אופןumi, ורק לשיטת רבי אליעזר חילקה הגמרא בגין איזיל ואתי ביוםיה. מי שאינו יכול לחזור בו ביום, עד כאן תירוץ של ה"כسف משנה".

ועדיין – כתוב הגאון רבי יוסף שטיינhardt מפיorda, בעל ש"ת "זכרון יוסף" (אורח חיים, סימן י) – יש לתמונה: מנין לו להרמב"ס שהגמרא חילקה כך רק לשיטת רבי אליעזר? ועוד: אם כך, מה בכלל הקשו בוגמרא מרבי יצחק על רבי אליעזר, ולא נוכל לומר שהגמרא רצתה ליישב באופן שלא תהיה מחלוקת ביןיהם, שהרי לשיטת הרמב"ס אף לאחר התירוץ עדיין יש מחלוקת ביןיהם? אמן זאת נוכל לישב ולומר שהקשה לא היתה מדברי רבי יצחק, אלא מזו הפסוק "מדוע את הולכת הימים וגוי", שמננו למד רבי יצחק את דיניו, ועל כך יישבו שמו הפסוק אין ראה אלא כאשר איזיל ואתי ביוםיה, בדומה לחודש ושבת הששוניות הלכה וחזרה כמו שאמרה בעלה "ארוצה עד איש האלוקים ואשובה", אולם רבי יצחק, שאמר בסתם "חייב אדם", נראה שהולך על רבי אליעזר וסביר שברגל אפילו לא יחזור בו ביום חייב ללבכת והרמב"ס פסק רבי יצחק).

ומאחר לדבריו ה"כسف משנה" בדעת הרמב"ס, נחלקו רבי יצחק

איך יתכן לחייב נשים בקבלת פni רבו ברגל, והרי זו 'מצוות עשה שהזמן גרמא'?

שמות (יתחייבו אף נשים), קא משמע לו". יש להבין: מה בכאן שקריאת שמע יש בה מלכות שמים, אולם סוף סוף הרוי היא מצוות עשה שהזמן גרמא וocabur עמדו על כך המפרשים.

על פי יסודו של ה"פni יהושע", נוכל לבאר אף כאן, כי מאחר וקריאת שמע יש בה מלכות שמים, היה הסברא נותנת שתהיה נהוגת בכל עת ובכל זמן, שהרי תמיד חייב האדם לקבל על עצמו על מלכות שמים, ורק מושם שאין אפשר שככל ימיו יעסוק האדם רק במצווח או – תקנו לה זמנים מיוחדים, ועל כן היה עולה על דעתנו שאין זו 'מצוות עשה שהזמן גרמא', ולה חייב אף את הנשים, שכן נדרשה המשנה לחידש של מלים זאת נשים פטורות מקריאת שמע.

ובאמת, מודיע שלא נאמר שאין קריאת שמע 'מצוות עשה שהזמן גרמא', וכסבירת ה"פni יהושע"? נראה שמשמעותינו אינה סוברת בשיטת ה"פni יהושע", אלא דעתה שאפילו במצבה שהascal היה נוטן שתנרגג תמייה, מכיוון שישוף סוף הוקצבו לה זמנים קבועים – הרי זו 'מצוות עשה שהזמן גרמא', וזהו חידושה של המשנה – שלא נסביר כסבירת ה"פni יהושע", אלא בכל אופן נחשבת מצווה שיש לה זמנים קבועים למצוות עשה שהזמן גרמא, ונשים פטורות ממנה.

אך הנה, בירושלמי נקטו בלמידה אחר לפטור נשים מקריאת שמייע: ממש שנאמר "לلمודת את בניכם" – ולא את בנותיכם,

רבים הקשו: איך נוכל לפרש שבאמרו "לא חודש ולא שבת" התכוון בעל השוננות לומר לה שבחודש ושבת חייבות היא ללבכת מושם שחיבב אדם להקביל פni רבו ברגל, הרי אף אם נניח שיש חייב לקביל את פni יהושע בזמנים קבועים – ודאי שהאהה פטורה מכך, שהרי זו 'מצוות עשה שהזמן גרמא'?

הגאון בעל "פni יהושע" מישיב זאת ביסוד נפלא: כל מצווה שהסבירה הייתה נותנת בה שתהיה נהוגת בכל עת ובכל זמן, ורק מפאת ההכרת, שאין אפשר שהאדם יעסק בה תמיד, קבועו לה זמנים מיוחדים – אין זו בגדיר של 'מצוות עשה שהזמן גרמא', ונשים חייבות בה. ואף בעניינינו, הסברא הייתה נותנת שחיבוב לקבל את פni יהוג בכל שעיה, ורק מכיוון שאין אפשר מלחמת ביטול מלאכה, הוקצבו לה זמנים מיוחדים, ועל כן אין זו 'מצוות עשה שהזמן גרמא'.

הגאון רבי אהרון לוין הי"ד מרישא, בעל "הדרש והעיוון", נקט שסבירת ה"פni יהושע" תלואה במחלוקת הבעלוי והירושלמי: כי הנה, שניינו במשנה (ברכות כ): "נשים ועבדים וקטנים פטורים מקריאת שמע ומון התפילין", ובוגמרא תנמהו: "קריאת שמע – פשיטאי! מצוות עשה שהזמן גרמא היא, וכל מצוות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות?", ויסיבו: "מהו דתימה הוואיל ואית בה מלכות

אותה מדרכיו והלכה באורחותינו, או שמכיוון שהיא 'מופלג בדורו' – נחשב הוא כרבם של כלל ישראל, כפי שקיים-לו לגבי דין הסיבה בלילה הסדר.

"גפן פוריה" (ירושלים תרס"ד) – סוכה כ:

*

ואילו הגאון רבי יוסף שטיננהרט מפיורדה, בעל שו"ת "זכרון יוסף" (אורח חיים, סימן י), ביאר כך:

מה שהשונמית הלכה מדי חדש ושבת אף נשנים פטורות ממצוות עשה שהזמן גمرا – אין זו תמייה כלל, שהרי קיים-לו נשים סומכות רשות", ואשתו של יונה תוכיח שהיתה עולה לרجل ולא מיהו חכמים בידיהם (ערוביין צו). ואין הכוונה שהיתה עולה ברجل לירושלים, כי מי ימחה ביד אשה לעולות ולראות ירושלים ביפוי או לכל אדם גם שלא בשעת הרجل, ועוד: שהרי בין לר' זира ובין לאבוי שנחalkerו אס אשה בעלה משמה או שעליה לשם ממצוות עשה של כיבוד רבו, וממצוות כיבוד הרב אין נשים בעצמה) חייבת על כל פנים לעולות לירושלים ברجل כדי לאכול בשם משלמי שמה, אלא הכוונה שהיתה עולה מירושלים להר הבית להראות שם את פניהם, אף שנאמר "זוכרך".

והוא מוסיף: "וזדרך הלאה אמרתי, דاشתו של יונה ודוקא הייתה משתוקקת לעולות לרجل ולשםו שם בשם מה שמתויה ביה השואה, כדי שתזכה על ידי זה להיות סוכה ברוח הקודש כמו בעלה יונה, שזכה לשם לשאוב רוח הקודש, מבואבת בתוספות (להלן נ:) בשם ירושלמי. ועיין שם במאה שהוסיף" (פיורדה תקל"ג) – אורח חיים, סימן י

*

במכתב לבנו, מיישב הגאון רבי שמואל הלוי ואזנור, בעל "שבט הלוי", ש מכיוון שלו תקנת החכמים או הנביאים, לא חילקו בין איש לאשה, וכל שכן לשיטת רשי" (ברכות כ:) שבדרבנן אין הבדל בין זמן גمرا לאין זמו גمرا.

עוד הביא ששהקsha בנו: הלא אלישע לא היה הרבה של השונמיות, אלא נביא, והוא לא למד הרבה ואס נאמר שנביא נלמד بكل וחומר מרבות, אם כן אכן למדנו מנביא לרבי? וישיב בעל "שבט הלוי", שמו הסתום קבללה דברים מאליישע בזמן שהוא נר אצלה. ועוד, שלא מצאנו עדיפות בכבוד נביה מכבוד רבו, ובסוף פרק ראשון בקידושין ראיינו שיש דרגות של כבוד אבי, כבוד רבו, כבוד נסניה וכבוד מלך, אבל כבוד נביה יש לו דין של גדול הדור. ועוד: שהרי אמרו 'חכם עדיף מנביא', שאף שלא למד אצלנו נקרה רבו ועייןתוספות ברכות לא: ובברמ"א יורה דעתו סימנו רמד, סעיף י', ואלישע נהשך לגדול הדור שאף שלא למד הרבה – נחשב כ'בר' לגביה, כמבואר בפסקים.

שו"ת "שבט הלוי" – חלק י', אורח חיים, סימן מיה

הקבלה פנוי רבו: מפני כבוד רב ה'

משמעותם כבוד רבו. כך יש לדיריך גם בדעת הרמב"ם שהביא הלכה זו בהלכות תלמוד תורה (פרק ה'), יחד עם הלכות כבוד רבו, ונראה בעילם שסביר כדעת רשי"י, שענין המצווה הוא משום כבוד רב. ולעומת זאת הרמב"ן בפרשת יתרו (שמות כ, ח), נקט בטעם

ורבים תמהו: מדוע לא די לירושלמי בסברת הבבלי: משום שאין ממצוות עשה שהזמן גרם?

אך נכון לומר, שהירושלמי אכן סבר כסברת ה"פני יהושע", ולבן בקריאת שמע שיש בה מלכות שמים, אין מקום לפטור נשים משום 'מצוות עשה שהזמן גרם', ולבן למד זאת מכח הלימוד של "ילמדו את בנייכם", ואם כן הbubble והירושלמי חילוקים בסברא זו!

"פני יהושע" – ראש השנה; "הדרש והעיוון" – דברים, ראה מאמר קיה

*

ישוב אחר לתמייה על חיוב הנשים בהקבלת פנוי הרב, אף שהיא ממצוות עשה שהזמן גרם – כתוב הגאון רבי וולף באסקוביין, בספרו "סדר משנה" (על הרמב"ם):

מצוות הקבלת פנוי הרב אינה מצויה בפני עצמה, אלא חלק ממצוות עשה של כיבוד רבו, וממצוות כיבוד הרב אין נשים פטורות, על כן חייבות גם בהקבלת פנוי – הנוגרות מצויה זו. הערתת המלcket: להלן הובאה מהחולקת ראשונים בטעם מצוות הקבלת פנוי הרב, ובברי ה"סדר משנה" יתאמנו לכארה לשיטת רשי"י והרמב"ם, אך לא לשיטת הרמב"ן שנקט טעם אחר למצואה. "סדר משנה" (על הרמב"ם) – הלכות תלמוד תורה, פרק ה'

*

בשו"ת "שבט סופר", להגאון רבי שמחה בונם סופר מפרשborog, כתוב שבאמת אשה אינה שייכת במצוות הקבלת פנוי הרב, שהרי רבו הוא מי שלימדו תורה ואשה אינה הייתה במצוות תלמוד תורה, אולם אדם גדול וקדוש כאישוע הנביה היה רבן של ישראל, אנשי נשים, ואף שהן לא למדו ממנו תורה היו חיבות להקביל את פנוי.

שו"ת "שבט סופר", סימן יז

*

וכך ביאר הגאון רבי שמואל בן זקן, בעל "גפן פוריה" (מנגדולי רבני העיר פאס במאה החמישית לאלף הנוכחי):

אף על פי שהיא אשה ופטורה ממצוות עשה שהזמן גרם, והקבלת פנים כיון שקבע לה זמו היא ממצוות עשה שהזמן גרם, מכל מקום למדו ממנה חיבוב לזכרים, כי אולי הייתה מחמירה על עצמה, כפי שלמדנו בגמרה (ערוביין צו). על אשתו של יונה הייתה עולה לרجل וכושיםת הסובר נשים סומכות רשות".

או אפשר, שיש הבדל בין מצוות הקבלת פנוי הרב לשאר מצוות התורה, כיון שהיא משום כבוד בעלימא, על כן היא מוטלת הון על אנשים והו על נשים.

ואל תמהה: וכי אלישע הרבה של השונמיות היה? כי אפשר שבחיותו בבייטה למודה הרבה המעשים הישרים והנוגוטיו והורה

בטעמו של החיבוב להקביל פנוי רבו ברجل, יש לכארה מהחולקת ראשונים.

רש"י במסכת חנינה (ג. בד"ה להקביל) כתוב: "שחייב אדם לכבד את רבו בהקביל פנים", הרי לנו שרשי סובר שישבת החיבוב הוא

להකביל את פניו בכך שיאמרו לו מה התחדש בבית המדרש. ולכארה כל זה טוב אם נסבור כדעת רשי' והרמב"ם, שהמצווה היא כדי לכבד את רבו, ועל כן אין הכרח שישמעו מפי הרב דברDOI במה שיאמרו לו מה נתחדש בבית המדרש, אך לשיטת הרמב"ז, שהטעם הוא כדי שישמעו מפיו את דבר ד', אך יצאו ידי חובתם ללא שישמעו הם מפיו של הרב, ולמה אמר להם רבינו יהושע שיאמרו לו מה נאמר בבית המדרש?

אמנם, הוא מיישב, לדברינו יתיישבו הדברים כפטור ופרה, שהרי אף לשיטת הרמב"ז אין התלמיד מחוייב לשמעו אלא להקביל פניו הרבה ולהשתדל להגיע למצוות שיוכל לקבל מרבו, וברגע שהגיע למצב כזה – כבר קיים את חיובו, וכך לא אמר להם רבינו יהושע דברי תורה, כיון שכבר יצא ידי חובתם בכך שהגיעו לפניו, אלא שהتلמידים סבورو שכיוון שהוא טעם החיוב אמן כן צרכיסים הם בפועל לשמעו מפיו, וכך אמרו לו: "תלמידיך אנו ומימיך אנו שותים", אולם רבינו יהושע השיבם שדי בכך שהקבילו את פניו ואין הם צרכיסים לשמעו מפיו את דבר ד'.

"גבורת יצחק" – ראש השנה טז:

*

משמעותו לציין לדברי הגאון רבינו יהושע ליב דיסקון – ה"שרף מבירטיק", שכתב שמצוות זו של הקבלת פניו רבו ברגל, ישנה במחילה, ככלומר: שככל הרב לਮוחול לתלמידיו ולוטר לו על החיוב להקביל את פניו, והטעם: שהרי יכול הרב למחול על כבוזו. ואך מדבריו עולה שסביר שמצוות הקבלת פניו רבו היא ממש כבוד רב.

شو"ת מהרי"ל דיסקון – קונטרס אחרון, סימן ה', אות נד

אחר, שכן ביאר במציאות השביתה בשבת שענינה משום שהוא יומם קדוש כדי שתתפנה בו מכל מחשבותינו וענינוינו, ללכת אל החכמים והנבאים לשמעו את דבר ד', כמו החיוב להקביל פניו רבו ברגל שהתבאר בוגרמא מון הפסוקים. הרי שלשיטת הרמב"ז אין טעם ההקבלה ברגל משום כבוד רבו כדעת רשי' והרמב"ם, אלא כדי לשמעו דבר ד' מפי רבו.

ואמנם, טוועו הגאון רביב אברהאם יצחק סורוצקין שליט"א, ראש ישיבת טלז בוילאי אוחז, תהיה נפקא מינא בין שני הביאורים – במקורה שמצוות לו רב שאינו רבו המובהק להקביל פניו ברגל: לדעת רשי' והרמב"ם לא קיים בזו את חיובו, שהרי פסק הרמב"ז שאין המצווה נהגת אלא ברבו המובהק, כי כל תקנה זו היא משום כבודו של רבו, אולם לדעת הרמב"ז לכארה קיים את חיובו קרואוי, שהרי אין הטעם אלא כדי שישמעו מפיו את דבר ד' ותורתו. ולענין זה מה לי רבו מובהק או רבו שאינו מובהק.

אלא שגם לדעת הרמב"ז מחדש הגרא"י סורוצקין, שאר על פי שתכלית המצווה היא כדי לשמעו מפי הרב את דבר ד', מכל מקום אפילו אם בפועל לא שמע התלמיד מפיו דברי תורה – קיים את חיובו בעצם הקבלת פניו של רבו והשתדלותו לשמעו, כיון שאינו הוא יכול לכך את רבו למלאו, וכך בכך ידי חובת המצווה.

והוא מביא לדבריו ראייה נפלאה:

בוגרמא (חגיגת ג') מסופה: "תנו רבנן: מעשה ברבי יהונתן בן ברוקה ורבבי אלעזר בן חסמא, שהלכו להקביל פניו רבי יהושע בפקיעין. אמר להם: מה חדש היה בבית המדרש היום? אמרו לו: תלמידיך אנו ומימיך אנו שותים וואין זה מן הראו שנדבר בפניך – רשי', אמר להם: אף על פי כן, אי אפשר בבית המדרש ולא חידוש וכו'", התבאר שרבי יהושע הניח לתלמידיו לקיים את חיובם

מדוע השמיתו הטור והשו"ע דין קבלת פני רבו ברגל?

פני רבו אלא שחרית וערבית, שלא יהיה כבודו מרובה מכבוד שמיים" (=שהרי פניו יוצרו אינו מקבל אלא שחרית וערבית, הלכך מי שעומד לפני רבו שחרית, אינו רשאי לעמוד מפניו אלא ערבית – רשי'), ואך לענינו לא יתכן לחייב לקבל פניו בכל שבת וראש חודש, כי אם כן יהיה כבוד רבו גדול מכבוד השכינה, שהרי אינו הולך לירושלים רק שלוש פעמים בשנה!

הנודע ביהודה" מוסיף, שאף החולקים לענין עמידה מפני רבו וסוברים שאין זה נקרא שכבודו גדול מכבוד שמיים במה שעומד לפני כל עת שרוואה והובאו דבריהם בטור יורה דעתה, סימן רמב" – יודו שלענינו הקבלת פנים יהיה זה בגדר 'כבד רבו גדול מכבוד שמיים', שהרי לכבוד השכינה אינו הולך רק בשלוש רגלים ולקביל פניו רבו הולך כמה פעמים בשנה.

נמצא, אם כן, שבזמן המקדש, שהיו עליהם לרجل שליש פעמים בשנה, לא יכולו לחייב להקביל פניו רבו יותר משלוש פעמים, ועל כן למד ר' יצחק שהחייב הוא רק ברגל, אף שבודאי יש עניין מצד המוסר למלכת להקביל פניו רבו גם בראש חדש ושבת, ומכל מקום חייב לא הטילו בדבר, כדי שלא יהיה כבוד רבו גדול מכבוד שמיים. ובזמן זהה, כאשר בעונותינו הרבים התקיימים בנו "ויהשימותי

בתשובותיו ומהדורה תנניא – אורח חיים סימן צד), משיב הגאון בעל "נודע ביהודה" למכתבו של הגאון רבבי ישעה פיק – ברלין, שעד מילוי ערך שטהטור וכון השולחו-עורך השמיתו את דין זה של ר' יצחק (שבמסכת סוכה כי: הובא בסתמא, מבלי חולק) אודות החיוב להקביל פניו רבו ברגל, בעוד הרמב"ז כן הביא דין זה (בהלכות תלמוד-תורה)?

הנודע ביהודה" מגדים לתשובתו את התמייה על שר' יצחק פתח ברגל וסויים בחודש ושבת, בעוד היה לו להוכיח מהפסוק שחייב אדם להקביל פניו רבו בחודש ושבת? הוא מזכיר שכבר הגיע בזה רטיב"א והביאו הר"ז ב"ען יעקב", אך כותב שע"כ דבריהם דחוקים".

ועל כן הוא מחדש שודאי מפסק זה למדנו ששבת וחודש, שיש בהם תוספת קדושה, שהרי מקיריבים בהם קרבנו מוסף – יש מקום וענין לקבל פניו רבו, כי גם על הרב ניתוסף אז שפע להשפיע על תלמידו, והוא הדין ברגלים. אך להטיל חוב להקביל פניו רבו ברגל – אי אפשר!

ועם הדבר שאי אפשר לעשותו חיוב, הוא משום מה שאמרו (קידושין לג): "אמר אייבו אמר ר' ינא: אין תלמיד רשאי לעמוד

ופירש רשי: "שלוחי מצוה - להקביל פני ראש גולה, דחייב אדם להקביל פני רבו ברגלא", והלא הריש גלוותא היה לאחר החורבן, הרי שגם בזמן זה יש מצוה לקבל פני רבו ברגלא, עד שהחוב זה פוטר מזו הסוכה ממשום "עובד במצוה פטור מזו המצואה"? ולא נוכל לישב שאננס בזמנו הזה יש מצוה אך לא בגין חיבוב, כי אם כן, עדין

קשה: מדוע לא הזכיר הטור והשולחו-ערוך מצוה זו? ועל כולנה תעלת הקושיה הגדולה: מה הדימיון לחוב לעמוד בפני רבו, שאינו אלא שחרית וערבית כדי שלא יהיה כבוד רבו חמור מכבוד שמים, והלא קריאת שמע יכול לקרוא כמה וכמה פעמים ביום ובכל זאת אין זה חיבוב אלא שחרית וערבית, ועל כן שיח' לומר 'שלא יהיה כבוד רבו חמור מכבוד שמים', אבל כאן, הרי אם בית המקדש היה קיים בודאי היה כל יהודי עולה לרוגל, רק שמכיוון שאין בית המקדש אין יוכלים לעלות ולהיראות, ואילו את פני רבותינו יוכולים אנו להקביל, ומדובר שלא נעשה זאת? היכן

יש בכך ממשום 'כבוד רבו חמור מכבוד שמים'? עוד הוא מוסיף לתמונה: הלא הטור עצמו חולק על הרמב"ס בדי קימה מפני רבו, וכותב בשם הרא"ש שחייב לקום לעולם מפני רבו ואין זה חמור מכבוד שמים, כי אם היה הקב"ה נראה לו – ודאי היה חייב לקום מלפנוי, ואיך נאמר שהטור לא הביא את דין הקבלת פני רבו כי אינה נהוגת בזמנו הזה ממשום לא יהיה חמור כבוד רבו

מכבוד שמים?

משמעות כל אלו, נוקט רבינו שלמה קלוגר בשני ביאורים נפלאים.

הראשון – על פי דרכו של ה"נודע בייהודה", והשני – משפט עצמו. לשיטת ה"נודע בייהודה", הוא מטעים, נוכל לבאר על פי מה שכותב התנא באבות (ה, יב): "ומורה רבך במוראה שמים", ומכוון שרצת הקב"ה שישראל מורה רבו של אדם במוראה שמים, אילו תהיה חובה רק לעלות לרוגל ולא להקביל פני רבו – הרי יטעו הבריות שמורה רבם אינם במוראה שמים, לכן יש חייב לקבל גם פני רבם. אולם בזמן זהה, שאין בית המקדש קיים ואין מקבלים את פני הקב"ה – על כן אין חייב לקבל פני רבו, כי כתעת אין חשש שיקלו במוראה הרבה. ממשום כך לא הביאו הטור והשולחו-ערוך דין הקבלת פני רבו, שאינו נהוג בזmeno הזה.

כל זה, כאמור, לשיטת ה"נודע בייהודה", אך הלא לעיל ראיינו שדעה זו נסתירה מוגמרא בסוכה (י) שרב חסדא ורבה בר רב הונא באו לקבל את פני ריש גלוותא ואמרו "אנן שלוחי מצוה אנן ופטוריין מזו הסוכה", הרי שאף לאחר החורבן נהוג דין הקבלת פני רבו.

ועל כן נוקט הגאון רבינו שלמה קלוגר בبيان חדש: בשבת יש השרתת שכינה בישראל, כיידוע, וכך גם בראש חודש, שכן בזוהר הקדוש ופרשタ קורתה, דף קע"ט: מצאנו דבר שלכאורה הוא פלא: "מעולם לא זהה שכינה מישראל אפילו בשבת של ח"ל", ויש שרצו לפרש שכונתו לשבת של חוץ לאארץ עיין "קרני אור" על הזזה, שם), אך אנו נפרש שכונתו לראש חודש, שהוא יום חול אך לגבי נשים הוא אסור במלאה, ועל כן הוא 'שבת של חול', והתהדרש שאף בו יש השרתת שכינה בישראל, ועוד רמז לכך מצאנו בנבואה ישעיהו (סוב, יג): "ויהי מדי חדש בחדרשו ומדי שבת בשבעתו יבוא כלبشر להשתאות לפני אמר ה'", ואמנם לעתיד לבוא יהיה

את מקדשיכם", שאפלו בשעת שממה קודשתה עליה, והשכינה לא זהה מכך כלל, ולמרות זאת אין אנחנו הולכים לקבל פני השכינה שמה כלל, כי לא חייבת אותנו התורה אלא בקרבו חיגנה וועלות ראה – אין מקום להטיל חיבוב לקבל פני רבו כלל כשאינו הולך בלאו הכי ללימודו אלא רק לקבל פניו, כי אם כן, נמצא שכבודו גדול מכבוד שמים.

ומה שבגמרה התפלה רבי אליעזר על רבי אלעאי תלמידו שבא להקביל את פניו ברוגל ושאל לו: 'אניך משובתי הרוגל?', ועל כך הקשו שם בגמרה מדבר ר' יצחק שחייב אדם להקביל פני רבו ברוגל – זה ממשום שגם רבי אליעזר בזמנו הבית היה. ולעתידי, כשיבנה המקדש ושם נעלם ונראתה, יחוור החוב ל渴בל את פני רבו ברוגל למקוםו, ולכן הביא הרמב"ס דיין זה, שכן דרכו של הרמב"ס להביא כל הנוגב בזמן המקדש, וגם הררי"פ והרא"ש העתיקו את דיינו של ר' יצחק, כיון שהם מעתיקי הגמara ויש בה תועלת בעצם הידע שנכון לקבל פני רבו, אף שעתה אין זה חיבוב. אבל הטור והשולחו-ערוך, שאינם מעתיקי הגמara, אין דרכם להביא רק מה שהוא על פי הדין ונוגב בזמןנו, ולכן השימוש בדבר זה, שאינו חייב עתה. שוו"ת "נודע בייהודה" – מהדורות תנינא – אורח חיים סימן צד

*

והנה, על מה שכותב "הנודע בייהודה" שתמיהתו של רבי אליעזר על תלמידו רבי אלעאי שבא להקביל פניו היתה ממשום שרבי אליעזר היה בזמנו הבית, הקשה הגאוון בעריך לנר: אם מעשה זה היה בזמנו הבית, מודיע רבי אליעזר, שגר בלוד, לא עלה לרוגל; וכן: למה הוכחה את תלמידו רק על מה שיצא מביתו, ולא על כד שלא עלה לרוגל? ווזחק לומר שלא היה להם קרעך.

משמעות כל אלו ועוד, דוחה ה"עריך לנר" את תירוץו של ה"נודע בייהודה", ובאשר לתמייה על שהטור והשולחו-ערוך השמיתו את דיינו של ר' יצחק – והוא מטעים – כבר רמז ה"מגן אברהם" (אורח חיים סימן תקנ"ד, ס"ק י"ב), כי מלשונו השולחו-ערוך שם עולה שאפלו בתשעה באב אס מקבל פני רבו הרוי זו מצוה, ועל כך כתוב ה"מגן אברהם" שאף בחול יש מצוה כפי שמשמעו בגמara בחגינה, ולכן, מכיוון שהטור והשולחו-ערוך הביאו דיין זה שאפלו בחול עושה מצוה – שוב לא הוציאו את דיינו של ר' יצחק על החוב להקביל פני רבו ברוגל! עריך לנר" – סוכה כז.

*

גם הגאון רבינו שלמה קלוגר, בספרו "שנות חיים" (סימן שלד), הצביע תמיות רבות על דברי ה"נודע בייהודה", ובראשן: אם בחודש ושבת אינו חייב כל כך, מפני למדת הגמara שברוגל חייב לקבל פני רביו יותר מבחודש ושבת, הרי על זה אין לימוד, ואם למד זו זאת بكل וחומר, הלא 'די לבא מן הדין להיות כנדון'? ועל מה שכותב שזמנו הזה אין חייב, הקשה שנעמלמו ממנו דברי הגמara (ולעיל י): שרב חסדא ורבה בר רב הונא באו בסוכות ל渴בל את פני ריש גלוותא, ושינו בסוכה שהיתה פסולה לדעתם, וכך אשר נשאלו על כך, השיבו: "אנן שלוחי מצוה אנן ופטוריין מזו הסוכה",

ולפי זה, ביאר רבינו שלמה קליגר באופן נפלא את לשון תפילה נוספת בשלוש גלגולים: "והשIANו ה' את ברכת מועדיך לחיים ולשלום" – מהי אותה 'ברכת מועדיך'?

אלא, בילקוט שמעוני ונורה, רמז תשפג נאמר: "אללה תעשו לה' במועדיכם, 'אללה עשיתם' אין כתיב כאן, אלא 'אללה תעשו' – התורה מרמות לישראל ואומרת להם: תמנין יומיא", וכונת הילקוט לפרש "אללה תעשו לה' במועדיכם" איננו ציווי, שהרי כבר נצטו על כך, אלא זו ברכה, שתזכו לעשות עוד "אללה במועדיכם", שתמןנו יומי ותזכו לרוגלים אחרים.

ולכן אנו מבקשים ביום זה, שאף שרברב המקדש ואין לנו יכולות לעלות לרוגל בבית המקדש, בכל זאת לא נספיד את הברכה, אלא "והשIANו ה' אלוקנו את ברכת מועדיך" – אותה ברכה הייתה מברך אותנו אז, כן תברכנו גם עתה לחיים ולשלום!

על כל פנים, ראיינו שברוגל גם עתה השכינה שורה בישראל, ולכן אמר ר' יצחק שבזמן זה חיבר אדם להקביל פניו רבו ברגל על כל פנים, ואmens מהפסק "לא חדש ולא שבת" יש ראייה שבשבת ובראש חדש יש מצות הקבלת פנים, אך זה היה בזמן המקדש, שאז הייתה השראת שכינה גם ביוםים אלו, אך עתה אין השכינה שורה בהם, ומכל מקום ברוגלים יש השראת שכינה ועל כן חיבר אדם להקביל בהם פניו רבו, אך בשבת וראש חדש אין חיבר, ומכל מקום כיון שבזמן המקדש היה חיבר אף בהם, לכן גם היום אם עשו זאת בתורת 'אינו מצווה ועושה' כזכור למקדש – עשו בכך מצווה, ולכן נפסק בשולחן-ערוך שמותר לעבור במים בתשעה באב כשהוא בדרך להקביל פניו רבו.

"שנות חיים" – סימן שלד

דבר זה בಗלי, אבל לפני ביאת המשיח יהיה זה בהסתור, ומכל מקום השכינה שורה בישראל בשבת ובראש חדש, וישראל זוכים לקבל פני שכינה בחודש ובשבת, וכדברי תנא דבי רבי ישמעאל הנודעים וסנהדרין מב): "אם לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם וסנהדרין מב": הרישוז נחשבת ל渴בלת פני שכינה!

ומכליו שמקבלים פני שכינה בשבת וראש חדש, חייבים לקבל גם פניהם כדי שהיא מורה רבם כמורא שמים, ואפשר אף שמכה השכינה השורה מום הסטם על רבם – הרי הקבלת פניו כשלעצמה היא קבלת פני שכינה, אך כל זה הוא כשבית המקדש קיים, אבל לאחר החורבן אין השכינה שורה בשבת ובראש חדש, ולכן חובה לקבל פני רבבו בשבת וראש חדש.

אולם ברגלים, גם בהיותם בגלות שורה השכינה, ורמז לכך אנו מוצאים בפסוק בפרשת אמור וויקרא כג, לא: "אללה מועדיך ה' אשר תקראו אוטם מקראי קודש להקריב אשה לה", ולכן אורה יש כאן יותר לשון במיללים "אשר תקראו אוטם", אך הכוונה תtabאר על פי דברי הגמara (תענית כ). מגילה לא): "אמור אברהム לפני הקב"ה: שמא ישראל חוטאין לפנייך ואתה עושה להם כדורי המבול וכדור הפלגה? אמר לו: לאו וכו' אמר לפניינו: תני זמנו שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים – מה תהא עליהם? אמר לו: כבר תקנתי להם סדר הקרבנות, שכל זמו שקורין בהם, מעלה אני עליהם כאלו מקריבים לפני קרבון, ואני מוחל להם כל עוננותיהם", וכך כאן זו כוונת הפסוק: שלא רק כאשר מקריבים קרבנות בפועל הרי הם "מועדיך", שבhem ה' יועיד שם, אלא גם "מועדיך ה' אשר תקראו אוטם מקראי קודש להקריב" – שהקריאת היא במקומות הקרבה, גם כו' הם "מועדיך ה'", והקב"ה נועד בהם עם ישראל!

איך יתכן שנחalker בית שמאי ובית הלל במציאות?

זאת ועוד: מהו הלשון "אם כן היה נהג – לא קיימת מצות סוכה מימיך"? היה להם לומר לו שבעת אין יווש בסוכה, ומה עני להזכיר את מנהגו מאי ומקדם?

אלא, ישב רבינו שלמי, כאשר אמרו בית שמאי "משם ראה", כוונתם היהת: והלא ר' יוחנן היה חולה, ולכן לא בקרו וואmens כוונת הגרסה בתוספות [לעיל ג]: "מעשה ברבי יוחנן החורני שחלה הלכו זקנין בית שמאי וזקנין בית הלל לבקרו", והלא חולמים ומשמשיהם פטורים מוסוכה, ועל כן אין ראייה כלל ממעשה זה, כי יתכן שרך בחוליו נהג כך. ו"אף הם אמרו לו אם כן היה נהג", כלומר: אם אכן נהג כך גם במקרה בריא ומחוייב בסוכה – לא קיימת מצות סוכה מימיך...

עינוי בספר "באר אברהם" – ברכות יא. שהביא נוסחות נוספות לפירשו של רבינו שלמי.

"קהלת יצחק" (וילנא תר"ס) – פרשת אמור; "באר אברהם" – ברכות יא.

כח, מי שהיה ראשו ורוונו בסוכה ושולחנו בתחום הבית, בית שמאי פולין ובית הלל מכשליין. אמרו להן בית הלל לבית שמאי: לא כך היה מעשה, שהלמינו זקנין בית שמאי וזקנין בית הלל לבקר את ר' יוחנן בן החורני, ומזהו שהוא ישב ראשו ורוונו בסוכה ושולחנו בתחום הבית, ולא אמרו לו דבר! אמרו להן בית הלל לבקר את משם ראה? אף הם אמרו לו: אם כן היה נהג – לא קיימת מצות סוכה מימיך.

איך יתכן – תמה הגאון רבוי אברהם אבלי פאסוועלער, אב"ד וילנא – שהיה ויוכה במציאות בין בית הלל ובית שמאי אוידות מה שאירע בסוכתו של ר' יוחנן בן החורני? ממה-נפשך: אם לא היה כל אמרה מצד זקנין בית שמאי, מאין נולדה טעותם של בית שמאי לומר "אף הם אמרו לו דבר"? ואם באמות אמרו כך, מה זה שבית הלל טוענים "ילא אמרו לו דבר"? והלא אם כזה הוא הויוכות, היה הכרח לומר, חלילה, שאחד מהם אמר דבר שקר, והלא דבר זה לא עלה על הדעת!

ראיה נפלאה למנהגו של ה"חפץ חיים" בסוכתו

והלא בשינה לא שידי הטעם של "שמעא ימשך", ובודאי שנטו ביטוכה לא נגמרה מכך ששולחנו היה בתוך הבית? אלא, מכיוון ראייה לדברי ה"חפץ חיים", שם השולחן אינו בסוכחה בעת השינה – אין יוצא אפלו בשינה!

אך מאידך כתוב הרמב"ז ב"מלחמות ה" (שבת, פרק ב'): "אמרו לו אם כן הייתה נוהג לא קיימת מצות סוכה מימיק, לפי שלדברי בית שマイ לא היה מקיים מצות אכילה", הרי מפורש בדברי הרמב"ז שرك מצות אכילה לא היה מקיים, אבל מצות שינוי היה מקיים – והרי זה בניגוד דברי ה"חפץ חיים", ויש לעיין.

*
גם הגאון רבי משה שטרנבווק שלייט"א, בעל "מועדים וזמנים", דן בדבר, לאחר שהקדים עדות ששמע מפי תלמיד חכם שזכה להיות עם ה"חפץ חיים" בסוכה וראה שהקפיד להשאיר את השולחן בסוכה, בהטעמו לאורכו שכן מבואר ברמ"א – שאם מצטער בשינה בסוכה אינו יוצא אף באכילתו בה. הגר"מ שטרנבווק מביא אף הוא ראייה מהמעשה המובה במשנה כנ"ל, אך לבסוף כותב כי אילו היה בעל משנה-ברורה מתכוון לחדר שצורך מעיקר הדין שולחן בשעת השינה, שזהו נגד המנהג, היה מוכיח הדבר בריאות או מודברי הפסוקים כדרכו, והמספר מפה קדשו אولي לא שמע כל דבריו.
"באר אברהם" – ברכות יא. (בהערות "באר בשדה", אותן שני עין שם בארכיות דבריו); "מועדים וזמנים" – חלק א', סימן פז

ממעשה זה, של ביקור זקני ב'ש זוקני ב'ה בסוכתו של ר' יהונתן בן החרונית, הביא הגאון רבי שמואל דוד הלוי מובשוביץ, בעל "שדה אליהו", ראייה נפלאה למנהgo של הגאון בעל "חפץ חיים" בסוכתו: על פי השמעה, היה ה"חפץ חיים" מקבע להשאר את השולחן בסוכה אף כאשר ישן בלילה, וטעמו ונימוקו עמו – על פי דברי הרמ"א (סימנו תרמ סעיף ד), הסבור שהמצטער בשינה אינו יוצא אף באכילה, שכן סוכה צריכה להיות רואה לכל התשmins, וכאשר השולחן נמצא מחוץ לסוכה – אינה רואה לאכול שם, כמובן גמורה (כח): גזירה שמא ימשך אחר שולחנו, ואם כן אין מקיימים בה מצות סוכה אף בשינה, ולכן יש להשאיר את השולחן בסוכה אף כאשר ישנים בה בלילה.

כך ממשמע ממה שכתבת ה"חפץ חיים" במשנה ברורה (שם, ס"ק צז), לגבי מה שפסק הרמ"א שמי שלא יכול לשון בסוכה מחמת שצער לו בפשות ידים ורגלים – איןו נקרא 'מצטער' וחיבר לשון בסוכה, וכותב המשנה ברורה: "וזא שצרך ליזהר שישיה השולחן גם כן בתוך הסוכה", כדי לאו הכى חיישינו שמא ימשך אחר שולחנו, וכدلיל בסימן תרל"ד.

כאמור, הגרוש"ד מובשוביץ מביא לכך ראייה מהמעשה המובה במשנה, שאמרו לו "אם כן הייתה נוהג – לא קיימת מצות סוכה מימיק", הרי שסבירו שלא קיימים מצות סוכה כלל, אפילו בשינה, שאם לא כן, מה זה שאמרו לו "לא קיימת מצות סוכה מימיק".

ראשו ורובו בסוכה

העולם הזה שלו עראים בסוכה, אך "שולחנו בתוך הבית", ככלומר: על שולחנו אינו מוותר, שענין המأكل אינו עראי אצל, אלא קבוע ומוגשם – הרי זה פסול, גזירה שמא ימשך אחר שולחנו, לנוטש לננטוץ כל מחשבותיו הטובות!
שמחת הרגל" להחיד"א

מת, מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית, בית שמאי פולין ובית הלל מכשיירין.
הגאון רבי יוסף דוד אוזלאי – החיד"א ביאר את דברי המשנה בדרך דרוש:
המשנה רומצת לאיש שרצו להיזהר מהיצר הרע, ומשום כך "ראשו ורובו בסוכה", ככלומר: רובו בעניינים רוחניים, בעוד ענייני

مثال נפלא על חיי האדם בעולם

"עראי", כמו שאמרו חז"ל (אבות ד, י): "הוא ממעת בעסק ועוסק בתורה". אמן, אמן –

"ירדו גשמיים", ככלומר: כאשר רואה האדם שהגשימות מתגברת, כי אז –

"מאימתי", ככלומר: אף מלחמת יראת העונש "מוותר לפנות", ככלומר: מוותר לפנות מהתאות הגשמיות, אף שבדרך כלל אין זו דרך נכונה, כי טוב לעבד את ה' בשמה, אך בגין ברירה יעשה מיראה ואחר כך יבוא לאהבה.

"אור פניו משה" להגה"ק מפשורסק צ"ל; "לקוטי בתר לקוטי" – סוכה, עמוד קסא

מת: כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבוע וביתו עראי. ירדן נשמים, מאימתו מוותר לפנות? משתססה המקפה,

הסביר מוסרי נפלא אמר על כך הגה"ק רבי משה מפשורסק, בעל "אור פניו משה":

"בל ז' הימים", הינו: כל שבעים שנות חייו.
"עושה אדם סוכתו", הינו: מצות ומעשים טובים שלו, אשר הם סוככים עליו (אלשיך על הפסוק "חג הסוכות").

"קבע" – אותם יעשה קבועות.
"וביתו", הינו: עסקי הגוף הנקרוא 'בית', כתוב (קחלה יב, ג): "בימים שיוציאו שומרה הבית", אותם יעשה –

למה דוקא בארבעת המינים דין 'ואנו ה' הוא לעיכובא?

הוא לעיכובא.

ומודיעו דוקא כאן 'ואנו ה' הוא לעיכובא?

זאת אמר הג"ר מחרוני, מושם שארבעת המינים הם כנגד האדים ומעשייו, וכדברי המודרש ויקרא רבה, פרשה ל': "רבי מני פתח ונחלים לה": כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוני? לא נאמר פסוק זה אלא בשביב לולב: השדרה של לולב דומה לשדרה של אדם, וההדר דומה לעין, וערבה דומה לפה, והאטרוג דומה לב, אמר דוד: אין בכל האיברים גדול אלא, שהוא שקולין כנגד כל הגוף, היו כל עצמותי תאמרנה". וכיון שכד, נראה שאחרי שעושים תשובה ביום הchiporim ומ tether הקב"ה את ישראל מהעונות, צrisk האדים בסוכות להגעה למזריגות 'הדר', שהייתה הוה ומעשייו מהודרים ולא קשה קושיות התוספות על רש"י 'מאגד', כי אין זה בד' מינים ממש). והפסוק במשליל ולא, כה) אומר: "עווז והדר לבושה ותשחק ליום אחריו", דהיינו: שיש מדרישה של 'הדר', ורק כשmagim למדרגינה זו – אז אפשר לשחק ליום אחריו! – משאת משה" – מוסר, מאמר יט

כדי שהמצוה לא תיפול בידי הרוחות והטלים הרעים

באייר, כבוד הוא עניין גביה, ואם ממשיכים לנפטר כבוד – אין שליטה להיזנונים ואינם יכולים להתקרב אליו, אלא בורחים ממנו, עד כאן דברי בעל שם' משמואל'.

וכך – אמר הגאון מקוזיגלו – נוכל להסביר בעניינו: אם מערר האדים את המצוות בניו והדר (שהוא מעין כבוד), מבירח על ידי זה את הרוחות הרעות והטלים הרעים, וזה עניין 'הדר' והיאנו ה' בלב: להבריח את הרוחות והטלים הרעים מהולול עצמו, ושוב יכולת לפעול סגולת הלולב – לעצור רוחות וטלים רעים גם משאר המצוות ומעשיים טובים של כל השנה, מסוכות שעבר עד סוכות הזה.

ולכן בשאר המצוות אין ההידור לעיכובא, כי ההידור במצוות לולב מועילה לכל המצוות...
ארץ צבי" – מועדים (תרפ"ט)

ד' מינים הם לכפרה וריצוי – ולבן ההידור בהם הוא לעיכובא!

(וב"ספר הפרדס" לרשי'(סימון קפט) כתוב שכש שברכת כהנים מרצה על ישראל – כד' מינים מרצים על ישראל בדיון שמים, וכן צrisk שייחיו בלבול ס' עליים, כמוון המילים שיש בברכת כהנים). והטה'(ז' סימון תרנחת) כתוב נפקא-מין לדינה מושם שיש בד' מינים כח כפירה. והנה, בקרבתות המכפרים מצאנו שדין ההידור בהם חמור הוא, ויש אומרים שהוא אף לעיכובא עיין מנחות סדר. רמב"ס שגותה, טו וב"אור שמח" שם), וכיון שכד, מובן מדוע שדין ההידור בד' מינים חמור הוא מבשאר ממצוות, שכן היא מצוה מסווג אחר – מצוה של כפירה וריצוי.

רש"י מפרש: "יבש – דבעינו מצוה מהודרת דכתיב ואנו ה'", אלols התוספות כתבו: "lolb yesh pesol – ומפרש בגמרא מושם דאיתקש lolb לאטרוג, דכתיב ביה 'הדר', ולא כמו שפירש הקונטרס מושם דפסול בהכי כדמות פרק كما (עליל יא): דאמרי רבנו lolb מצוה לאוגדו מושם שנאמר 'זה אליו ואנו ה', לא אגדו – כשר".

וامנס, דברי רש"י דורשים יישוב, שהרי בכל מקום 'ואנו ה' איינו אלא למצוה ולא לעיכובא? ונראה – כתוב הגאון רבי אברהם משה חבורני, ראש ישיבת חבורון – שודאי גם רש"י סובר שפסול ישב בלולב הוא מושם ההיקש לאטרוג שבו נאמר 'הדר' וכמפורט בסוגיית הגمراה סוכה לא), אלא שרשי מפרש שבמה שהצריכה התורה באטרוג 'הדר' היא גילתה שכן 'ואנו ה' הוא לעיכובא, שלא כמו בכל התורה, וכן בלולב שהוקש לאטרוג, ההיקש מלמדנו שאף בו 'ואנו ה'

הסביר נוסף על מה שדוקא בארבעת המינים דין 'ואנו ה' הוא לעיכובא, וכן על הקפדות התורה דוקא במצבה זו שייהי 'הדר' – אמר הגאון רבי אריה צבי פרומר, אב"ד קוזיגלו:

אמרו חז"ל (להלן ל): שהלולב בא לעצור רוחות רעות וטלים רעים, והם קליפות רוחניות המולבשות בגשמיות וברוחות רעים וטלים רעים.

ואולם, בספרים הקדושים מצאנו שאם אדם עושה מצוה ונפשו אינה מטופחת – המצווה נשנית ביד הקליפה, רחמנא ליצלו. ואם כן יש חשש שמצוות lolb עצמה תיפול בידו רוחות רעות וטלים רעים, במקומות לעצור אותם, והרי תהיה אז פועלתו לבטלה.

כדי למנוע זאת – יש להקפיד שייהי ארבעת המינים 'הדר'. והסביר הדברים, על פי מה שאמר האדמו"ר בעל שם' משמואל' מסופטשוב בטעם מצות כבוד המת, שלכאורה יש להתפללא: בעולם האמת, אין צורך יש לנפטר בכבוד מודומיה? אלא,

ד' מינים הם לכפרה וריצוי – ולבן ההידור בהם הוא לעיכובא!

באייר נוסף על כד' שדוקא בד' מינים ההידור הוא לעיכובא, יותר משאר ממצוות, אמר לי וידי ה rhe"g ר' אפרים שמואל מאיר שליט"א, בעל ע"ז עבדות משא":
בכמה מקומות מצאנו שמצוות ד' מינים אינם סתם הכל מצוה, אלא עניינה כפירה וריצוי. כד' הובא בגמרא (להלן ל), שנעוועי הלולב כמו בכבשי עצרת הון כשיירין מצוה הבאים לרוצאות ולכפר ולעכוב את הפורענות וויעוין בתוספות שם לח'). כד' עליה ברור גם מדברי הריטב"א (עליל ט), שכתב שדין 'מצוות הבא בעיריה' נאמר רק במצוות הבאות לכפר ולרכזות, כשורף וכד' מינים. וכן אמרו במסכת תענית (ב): שד' מינים באים לרוצאות על המים

הריakanטי, שצריך לסמוך את האתrogate לשאר המינים, משוער
שארבעת מינים מכונים לאربع אותיות שם ה' ואין להפריד
ביןיהם (כדרך שאין להפריד את שם ד' בכתיבתו), ומעתה מובן
שכיוו שחד' מינים מכונים נגנד שם ה' – על כן יש לקיים בהם 'זה
קליל ואנווהו' אף לעיכובו!
מפני בעל הדברים

והסביר נוספת: מקור דין נוי נלמד מן הפסוק "זה קליל ואנווה",
ומצאנו (גיטין כ), שהפסוק נדרש כלפי שם השם, שהוא צריך להיות
מהודר בינוי היופי, ולענין זה הוא אף לעיכובו (עיין גיטין נד:
ובמהרש"א שם, שו"ת רעך"א סימן ע וחידושי "חנתם ספר" תחילת
פרק ל' מסוכה).
והנה, מצאנו ב"בית יוסף" (אורח חיים, סימן תרנא) בשם

אתrogate שהוא גזל מדבריהם – האם יוצא בו?

וכتب רשי"י (פסחים לה): שאף המקדים מצوها ועובד על איסור דרבנן
– הרי זו מצואה הבאה בעבירה, עד כאן תורף דברי ה"שער המלך".
אולם הגאון רבי עקיבא אייר העיר על דבריו, שבגאל אתrogate
מחרש שוטה וקטנו, כיון שהדין הוא שלא נחתין לנכסיה, הרי זו
ראיה שתקנת חכמים הייתה שלא לגוזל מהם, אבל אחר שגוזל – הרי
זו שלוי, ואם כן בשעת המצואה אין עבירה, ודומה הדבר למי שקנה
את הגזילה בשינוי מעשה קודם המצואה, שאין זו מצואה הבאה
בעבירה וכן שכתבו התוספות סוכה ל. בד"ה הא).
הערת הגויניק"א על ספר "שער המלך" ו.inflate בספר "מדורייש וחידושי
רבי עקיבא אייר", עמוד נט)

כמי: משנה: לולב הגזול וכו' פסול. ובגמרא: בשלמא יו"ט דاشון
דכתיב "לכם - משלכם".

בספר "שער המלך" הסתפק, מה יהיה הדין באתrogate שהוא גזל
MDBRIM, כיוון שגוזל מצדיא חרש שוטה וקטנו, האם יוצא ידי חובתו
באתrogate שכזה, שהרי מדוריתא נוכל להחשיבו כ"לכם", או שמא
כיון שמדריבנו אינו "לכם" – אינו יוצא בו ידי חובתו.

וכתיב, שבנדון זה לכלוי-עלמא יוצא בו, כי מה שקיים-לו שיש
בגוזלת חרש שוטה וקטנו משום גזל – זה דוקא לענין איסור גזל,
אולם אם עבר ונגזל – אינה יוצא בדיןיהם ואני חייב להזכיר, ואם
כן יש להחשיבו כ"לכם" אפילו מדריבנו. אך מטעם אחר היה נראה
לומר שאינו יוצא בו ידי חובה, כיון שהיא מצואה הבאה בעבירה,

גליון זה מוקדש לרפואת

התינוקת חווה רות בת שלומית לרפ"ש

התינוקת גאולה דבורה בת שושנה לרפ"ש

הרבי צבי בן מרים לרפ"ש

במוצא שלל רב – על סדר הדף היומי | עורך: הרב אברהם ישראל רוזנטל | כל הזכויות שמורות ©

לקבלת העלון ולא כל תמורה כספית): שלחו את כתובות המיל שלכם ל-shalalrav@gmail.com וצינו כי הנכם מעוניינים בקבלת העלון

וְהַשְׁוֹאָנוּ:

את ברכת מועדיך

השולמה
הסדרה!
עוגג יומ-טוב
אמתית!

8
כרכים

ניתן להציג גם בכרכים בודדים

חדש!

במארך מרהיב
לראשונה סדרת 'כמוצא שלל רב'
על מועדי השנה וזמןירות שבת
תורה מפוארת בכל מסוף

פסח ♦ שבועות ומגילת רות ♦ בין המצרים ♦ ימים נוראים ♦ סוכות
חנוכה ♦ פורים ומגילת אסתר ♦ זמירות שבת וברכת המזון

להציג בחנויות הספרים או בטלפון: 052-7679264

